

XV. évfolyam
2. szám
ROMALAP
2007. február
Ára: 200 Ft

**„A 2007. március 4-ei választáson való részvétel
nemcsak képviselői jogunk, de kötelességünk is,
hiszen a választás eredményétől függ
önkormányzataink fennmaradása,
családunk és gyermekeink jövője.”**

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

A népmozgalom olyan, mint a földrengés. Senki sem tudja az órát, sem a percet, melyben az kezdődik. Ki tudja, hol fogamzik a földrengés? Hol érlelődik meg? S honnan tör elő?

A város büszkén áll magas tornyaival, s az emberek biztosan járnak zajos utcáin. Nem látnak hatalmat, mely ellenük törne, nem gyanítanak vészt, nem rettegnek.

Ezalatt a föld alatt moraj hallatszik, a föld megrendül, a házak inganak, a falak összedőlnek. A föld sötét börtönébe zárt erő utat nyit magának. S a megrepedt föld az óriási száj, mellyel beszéli sírhangon ejtett, de annál rettenetesebb szavait.

Az írás mondja, miszerint eljön az idő, midőn a halottak is feltámadnak... Hogyne kelnének föl a tetszhalottak és azok, kik elevenen sírba temetvék!?

Vasvári Pál 1848

Jelen

Válogatta: Paksi Éva

Szécsi Magda

Legyen csak...

Legyen csak minden
Az, ami... a csodáról
Amúgy sem azt hallani,
Hogy cigányokat látogatna.
Ne is jöjjön! Nyomorúságunkat
Látva: karjainkban szörnyethalna...

Megállapítás

Abban az országban,
Ahol csak a roma
Nyomorúság látványa
Csökkentheti a jólétben
Élők szorongásait:
Lélegzet után kapkod
Még a levegő is!

Fotó: Nyári Gyula

ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Nyári Gyula

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Szécsi Magda

Stigmák, mércék, előítéletek, babák...

Azt gondolom, nincs olyan szülő a világon, aki képes elviselni, ha a gyermekét bántják, csúfolják, kiközösítik! Az Én fiammal folyamatosan ez történik, mert cigány, mert túlsúlyos, mert az agresszivitás jele sem fedezhető fel benne, ami eleve kizárja Őt a gyerekek egyre agresszívabbá váló közösségéből az iskolában. Koppányka miatt gondoltam úgy, hogy körbe kell járni ezt a témát, hogy foglalkozni kell ezzel a járványos méreteket öltő problémával, mert az emberi értékeket egyre inkább a fizikai külsőre és kevésbé a viselkedési normákra alapozzák, a gyerekek pedig ezen fizikai mércék alapján értékelik egymást és önmagukat. De mikor lesz egy ember valamelyik megkülönböztető jegyéből szegénybéli? A jellegzetesség meglelte önmagában nem elég. Ahhoz, hogy megbélyegzetté váljunk az kell, hogy valakik felfedezzék jellegzetességeinket, jelentőséget tulajdonítsanak nekik, és alapul használják fel a személyiségünk megítéléséhez. Nagyon sokféle egyéni jellegzetességből lehet stigma: lelki, testi betegségekből, fogyatékoságból, a „faji” hovatartozásból, szenvedélyekhez fűződő rabságból, vagy bizonyos társadalmi csoportokhoz tartozásból. Tehát stigmává válhat a vakságból, a kövérségből, a barna bőrből, a hajléktalanságból, anorexiából, alkoholizmusból, rákbetegségekből, a homoszexualitásból és a szegénységből, amit négyfal között rejtegetnek, de ami nem rejthető el, és még hosszan sorolhatnám a Down-kóros babáktól a siket-némáig, a megalázott tehetetlen betegekig, öregekig...

A megbélyegzettség nem magyar találmány, a megbélyegzettség az emberiség legszörnyűbb találmánya, amitől a Földön milliárdok szenvednek, így nem csoda, hogy a világ minden országában foglalkoznak e témával, mint például **Ladonna L. Rush** amerikai pszichológus, akinek tanulmányáról **Mannhardt András** írt kitűnően, évekkal ezelőtt. Ladonna L. Rush szerint: „Az előítéleteket nagyban elősegíti, ha valakit felelősnek tartanak a helyzetéért, ha valakit valamilyen más ok miatt már eleve gyanúsak tartanak.” Az így gondolkodókban túlteng az agresszivitás, és az én-védő mechanizmus, kőkemény, réstelen

határt húznak a mi és a ti és az ők között: csak azok lehetnek tökéletesek, életre érdemesek, okosak és szépek, ahová ők tartoznak. Mindenki más legyilkolható, kizsákmányolható, megalázható, becsapható, kijátszható. Erőszakosságuk jutalma pedig az, hogy átélhetik büntetlenül a hatalom érzését, és erre az érzésre gyakran fokozott szükségük van, mert az egyre öntudatosabb „stigmások”, kibillentik őket fölényükből. Ez a típus menekül az uniformizálódásba, ami jól látható, például a bőrfejük körében. Ők egyéniségüket feladva és a csoportban feloldódva egyforma külső megjelenésükkel merítenek erőt a közös ideológia vezérelte cselekvéseikhez. Ezek a szerencsétlenek nem tudják, hogy egy ember akkor találja meg a helyét a világban, ha nem kelt bennünk feszültséget a másság, és a mássággal szembeni kétely!

Már restellem leírni, akkora közhely, de legalább igaz, hogy a másság elfogadására való nevelést kisgyermek korban kell kezdeni. Jó példa erre, Hollandia, ahol a Down-kórosok elfogadásának elősegítésére és állapotuk jobb megértésére különleges, a kór testi jegyeivel gyártott babákat hoztak forgalomba. A babák révén az egészséges gyerekek már kiskorukban szembesülnek a Down-kórosok másságával és később jobban el tudják fogadni őket. Óvodapedagógusok megfigyelése szerint a gyerekek nem tesznek különbséget az egészségesnek kinéző és a down-babák között!

Koppányka nem Down-kóros, hófehér bőrű, remek humorú kisfiú, csak kissé túlsúlyos. Talán kövér babákat, vak babákat, cigánybabákat, anorexiásbabákat, öregbabákat, homoszexuális és lesbikus babákat, zsidó és magyarbabákat, igazmondó, lelkiismeretes, a népért, a családért tenni tudó babákat kellene gyártani Magyarországon és eljuttatni minden óvodába, minden egyes családba. Hogy korán, iszonyú korán tanulhassák meg a gyerekek, hogy a másság nem gyanús, nem szégyenteljes kiirtanivaló valami, hanem nagyon is elfogadható, érthető, támogatható dolog. Olyan dolog, amitől ember maradhat az ember, és kell is, hogy az maradjon szabad akaratából, ha egyszer szabad akaratot kaptunk, és mindannyian Isten képmásai vagyunk: a púpos, a cigány, a kövér, a primitív, és a zseniális ember is...

Illusztráció LD archívum

RENDŐRI PÁLYÁRA TANULMÁNYI SZERZŐDÉS- SEL

♦ A Budapesti, a Somogy megyei és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányság is pályázatot írt ki olyan roma származású fiataloknak, akik érdeklődnek a rendőri pálya iránt. A középiskolások számára meghirdetett lehetőség lényegében a pályázat során kiválasztottakkal való tanulmányi szerződés megkötését jelenti, amelynek keretében különböző kedvezményeket – a ruházatkodási segélytől a havi pénzbeni juttatásig – biztosítanak a rendőri szervek számukra. Mindezt a leendő támogatottaknak – a pályázati feltételeknek való megfelelésen túl – kötelezettséget kell vállalniuk arra vonatkozóan, hogy középiskolai tanulmányainak utolsó évében jelentkeznek valamely rendészeti szakközépiskolába vagy a Rendőrtiszti Főiskolára, részt vesznek a felvételi eljárásban és felvételük esetén a szükséges végzettség megszerzését követően a támogatás idejével megegyező ideig az őt támogató rendőrkapitányság állományában hivatásos állományában teljesítenek majd szolgálatot.

További részletek és pályázati feltételek a Budapesti, a Somogy megyei és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-főkapitányságok hirdetményeiben.

SEGÉLYEZETEK KÖZMUNKA- PROGRAMBAN

♦ A IV. Országos Közmunka Konferenciát rendezték február 15-én a BM Duna Palotában. A rendezvényen részt vett Kiss Péter szociális miniszter, aki – többek között – az idei évben indítandó új, a közmunkához kapcsolódó képzési és szociális programokról adott tájékoztatást. Az eddigiekben is sikeresen működő programstruktúra nem változik, új elemek azonban idén is vannak. Egrészt

„ROMÁK ALKALMAZÁSA: NÉHÁNY TAPASZTALAT AZ ÜZLETI ÉLETBŐL”

♦ „Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből” című tanulmánykötetet mutatták be a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban rendezett sajtókonferencián. A kiadvány Magyarországon, Szlovákiában és Csehországban 14 vállalatnál 2005 májusa és szeptembere között – 18 munkaadó és ugyanennyi roma származású munkavállaló részvételével – készített interjúkat tartalmaz, amelyek képet adnak arról, hogy a vállalatok miként vélekednek a romák foglalkoztatásával kapcsolatos akadályokról és az abból származó előnyökről. A tanulmánykötettel nem titkoltan segítséget kívántak nyújtani a vállalatoknak a romaellenes diszkrimináció kezelésére.

Jelenleg ugyanis a cégek nem vállalnak vezető szerepet a romák foglalkoztatásában, s az üzleti világban ritka a romák körében tapasztalható nagyarányú munkanélküliség enyhítésével és a romák foglalkoztatásához kapcsolódó feladatokról szóló tájékoztatás. Nem folyik párbeszéd azon vállalatok között sem, amelyek pozitív módon szeretnének cselekedni. A „Romák alkalmazása: Néhány tapasztalat az üzleti életből” című kiadvánnyal a közreműködő cégek és nemzetközi szervezetek szándéka az volt, hogy megtegyék az első lépéseket e fenti hiányosságok pótlására.

ADÁSCSÖKKENTÉS: PÉNZÜGYI GONDOK A ROMA RÁDIÓNÁL

♦ Csütörtök éjféltől – a kötelező műsorszámokon kívül – egy hónapig csak zenét sugároz a Magyarország első roma rádiója, a Rádió C – jelentette be az adó igazgatója a rádió

Élesztő című reggeli műsorában. A rádió anyagi gondokkal küszködik, ezért a műsorok szüneteltetésével hívja fel a figyelmet arra, hogy a már ötödik éve hallható adó nem tudja megteremteni a folyamatos működés feltételeit – mondta *Fátyol Tivadar*. Az FM 88.8-on egy hónapig csak hí-

reket és zenét hallhatnak. A RomNet – ismerte és tapasztalva roma médiumok támogatásának irányába megnyilvánuló apátiát – szolidaritást vállalva a rádióval – szintén csütörtök éjféltől – hétfő reggel 8 óráig elsötétíti képernyőjét, hírei ez időszakban elérhetlenné válnak.

január óta téli szezonális program zajlik 10 hátrányos helyzetű kistérségben, másrészt a tavalyi év végén kiírt pályázat eredményeként a szociális törvény módosítása nyomán jövedelemcsökkenést elszenvedő családok részére meghirdetett közmunkapályázat kiértékelése befejeződött és márciusban a munkavégzés is elkezdődhet. Így ez utóbbi program keretében azon családok, amelyeknek csökkent a jövedelme a változás következtében – a rendszeres szociális segélyben részesülő 145 ezer családból mintegy 5–7000 –, számukra külön pályázat írtak ki 900 millió forintot keretösszeggel. E programra egyébként 87 kistérség nyújtott be pályázatot 1,2 milliárd forint összeggel, a minisztérium közülük 73 pályázat támogatására tett javaslatot, amelyek a biztosított forrás egészét lekötik. Ez pedig azt jelenti, hogy a rászorulóknak több mint egyharmada rövid időn belül munkába állhat és pótolhatja a jövedelem kiesését.

ROMA ÚJSÁGÍRÓK TOVÁBBKÉPZÉSE KEZDŐDÖTT AZ MTI-BEN

♦ Roma újságírók továbbképzéséről született megállapodás a Magyar Távirati Iroda, a Budapesti Független Újságírók Alapítványa és a Roma Sajtóközpont között. A megállapodás értelmében a nemzeti hírügynökség 3–4 hónapos gyakornoki képzésre fogad alkalmanként két-két főt. A pályázaton kiválasztott fiatal roma újságírók a hírkészítés alapjait sajátítják el a távirati irodánál. Az egyéves programra az MTTI 2,5 millió forintot biztosított, az összeget a programban részt vevő gyakornokok javadalmazására fordítják.

A ROMA INTEGRÁCIÓ ELŐMOZDÍTÁSÁT SÜRGETI AZ ERIO

♦ Az Európai Roma Információs Szolgálat (ERIO) emberjogi szervezet, amely a roma közösségek jogait támogatja Európa-szerte. Jelentős lobbitevékenységet folytat a

nemzeti kormányoknál, az Európai Parlamentnél (EP), illetve más nemzetközi szervezeteknél is a kisebbség tagjait érintő diszkrimináció ellen. Az EU soros német elnökségének napokban beadott ajánlásukban részletesen kifejtik, hogy elsősorban mely területeken kellene a roma közösségek integrációját előmozdítani.

Jelenleg több mint 10 millió roma él az Európai Unió (EU) tagállamaiban. Az EU-s tőke 2001 és 2006 között 270 millió eurót fektetett be kizárólag roma projektekbe – mégis úgy tűnik, az eredmény aránytalanul kicsi a ráfordítás mértékéhez képest. Sok helyen a romák még mindig erősen diszkrimináltak és kizárólagos, miközben nekik is egyenlő jogokkal kellene rendelkezniük a munkavállalás, az oktatás, a lakhatás és az egészségi ellátás terén – vélekedik napokban kelt ajánlásában a roma lobbiszervezet. A soros német elnökséghez intézett ERIO-folyamodvány szerint az egyik kulcsprobléma a társadalmi beilleszkedés kérdéskörében az, hogy a romák sok esetben még mindig nem vehetnek részt az őket érintő döntéshozatali folyamatokban. Ennek érdekében meg kell erősíteni a diszkrimináció és a rasszizmus elleni erőfeszítéseket – így ajánlat is, hogy bevonják roma szervezeteket az ilyen jellegű programokba.

ROMASTER PROGRAM A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ROMA FIATALOK SZÁMÁRA

♦ A tehetséggondozó program olyan tehetséges roma középiskolások számára nyújt segítséget, akik gazdasági egyetemeken és főiskolákon akarnak továbbtanulni. A programban olyan 16–18 éves fiatalok vehetnek részt, akik érdekeltek a továbbtanulásban és elsősorban olyan területen kívánnak majd később érvényesülni, mint a gazdaság, illetve a társadalomnak a gazdasághoz kap-

csolódó területei. A támogatás a felsőoktatási tanulmányok végéig jár a résztvevőknek, és nem csak pénzt, hanem a támogató intézménnyel való szoros kapcsolatot jelent. Ennek segítségével a fiatalok beleláthatnak egy-egy gazdálkodó cég életébe és ösztönzést kaphatnak arra, hogy a környezetükben is ezt a példát bemutassák. A program szervezője a Hungarian Business Leaders Fórum, a Gazdasági Minisztérium, és olyan világcég támogatja mint az IBM, de természetesen új csatlakozókat is várnak. A program várhatóan tavasszal, március környékén indul. A jelentkezés feltételeiről a hblf@hblf.hu címre írva tudhatnak meg többet az érdeklődők.

NEM LÁTTA EL A FOGORVOS, A BÍRÓSÁG ELUTASÍTOTTA A KERESÉT

♦ Első fokon elutasította a bíróság annak a hepatitiszes roma asszonynak a keresetét, akitől egy éjszakai ügyeletes fogorvos megtagadta a kezelést. A korábban nagy sajtóvisszhangot kiváltó ügyben a középkorú asszony állítása szerint a fogorvos azt mondta neki: „Mit képzél? Maga után ki kell fertőtleníteni az egész rendelőt, mert tudja magának mi a betegsége. Nem vagyok hajlandó kihúzni a fogát.” A nő évekkor ezelőtt egy műtét során kapott vérátömlesztéssel hepatitisz C vírussal fertőződött meg. Ezt azonnal jelezte is a fogorvosnak, aki a betegséget felvezette a kártyájára, de védőmaszkja és gumikesztyűje ellenére sem volt hajlandó kezelni a fogfájást. A nőt, aki személyiségi jogi pert indított 2005-ben az ügyeletes fogorvos ellen a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI) képviseli. Udvari Márton ügyvéd szerint az orvosnak kötelessége lett volna ellátni a beteget, akit emberi méltóságában is megsértett. Jelenleg az ügyet első fokon a Fővárosi Bíróság elutasította, azzal az indokkal, hogy két-két állítás hangzott el az orvostól és a roma asszonytól, ami egyfajta „patthelyzetet”

alakított ki. Az orvos elmondása szerint nem használt kifogásolható szavakat és arra kérte a beteget, hogy a rendelési idő után jöjjön vissza. Az asszony ennek ellenkezőjét állította társával együtt – aki vele volt a kérdéses időben – és tanúként hallgattak meg. A NEKI fellebbezett az ítélet ellen. A Fővárosi Ítéltő Tábla várhatóan márciusban dönt az ügyben.

FELJELENTETTÉK KOLOMPÁR ORBÁNT AZ OCÖ KÉPVISELŐK

♦ Az OCÖ két képviselője, Farkas Antal és Rostás László feljelentette Kolompár Orbánt, az OCÖ elnökét. A képviselők azt nehezményezik, hogy az elnök hagyta teljesen lepusztulni az Országos Cigány Információs és Művelődési Központot. Az OCIMK örízetlenül álló, romos kőbányai épületében tartott sajtótájékoztatót a két képviselő február 3-án. Elmondták, hogy a mintegy kétezer négyzetméteres ingatlan egy éve örízetlen. 2006. november 7-én tűz ütött ki, az első vélemények szerint gyújtogatás történt. A tüzeset után derült ki, hogy az épület nem volt biztosítva, az őrzése is megoldatlan volt. A fenti események miatt, amiben Kolompár Orbán a rábízott vagyont nem a törvényi előírásoknak megfelelően kezelte, mintegy 100 millió forintot meghaladó kár keletkezett az épületben. Farkas Antal szerint nem volt akkor a tűz, hogy minden bútor és számítógép elpusztuljon. Mint mondta, a kultúrterem színpada égett le teljesen, gyanújuk szerint az értékeket már a tűz előtt „kimentették”. Azt is megmutatták, hogy ma is rengeteg irat másolatait találják szétszórva az épületben. Elképzelhetőnek tartják, hogy a novemberi tűzzel ilyen dokumentumokat akartak eltüntetni.

Az RSK, a Romaweb, az MTI, hírei alapján összeállította: Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Hozzáértés, boldogulás, összefogás

...hogy legyen jövőnk. LUNGO DROM!

A 2007-es év kiemelkedő jelentőségű a magyarországi cigányság szempontjából, hiszen 2007. március 4-én kerül sor kisebbségi önkormányzati választások következő fordulójára. Ez a választás azonban sokkal nagyobb jelentőséggel bír a cigányság szempontjából, mint eddig bármikor.

A 2006. évi országos választások ismét az MSZP-SZDSZ koalíciót erősítették meg. Ebből a tényből azt a következtetést vonhattuk le, hogy a kormányzati politika úgy folytatódik, ahogyan ezt az elmúlt négy évben láthattuk, azaz nem lesz valós romapolitika Magyarországon, néhány kivételezett szervezet kap majd támogatást szolgapénz gyanánt, esetleg különböző programok megvalósításához, de érdemi munka nem történik majd. Az események a várakozásoknak megfelelően alakultak, és ha lehet még súlyosabb helyzetet teremtettek, mint eddig bármikor tapasztalhattuk. Az elmúlt év nyarán és őszén meghozott kormányzati intézkedések bebizonyították, hogy Magyarországon a választási programmal, a választási ígérekkel szembe lehet menni, egyszóval lehet hazugságra választási programot építeni. A kormányzat hitele immár teljesen megkérdőjeleződött és be kell látnunk, hogy nem számít-

Farkas Antal, Várnai Márton, Farkas Flórián és Rostás László

hatunk központi, kormányzati segítségre.

Ezt a tényt ismerték fel a választók akkor, amikor az önkormányzati választások alkalmával mindent elsőprő ellenzéki siker született. Ebben a tényben azonban nem csupán azt láthatjuk, hogy a magyarországi állampolgárok becsapva érezték magukat és csalódtak a kormányzat teljesítményében, kommunikációjában, hanem azt is, hogy a helyi érdekek kerültek előtérbe. Megszületett tehát az a felismerés, hogy a helyi kérdéseket helyi szinten kell megoldani.

Ez a gondolkodás tükröződött a kisebbségi képviselők megválasztása során

is. Számos roma szervezet állított képviselőjelöltet a választások során, és a legnagyobb sikert kétségtelenül a Lungo Drom érte el. Az 1995 óta működő kisebbségi önkormányzati rendszer negyedik ciklusa kezdődik el most, amely igazolja, hogy a rendszerre szükség van, a társadalom igényli ezt. A rendszert pedig csak úgy lehet sikeresen működtetni, ha abban olyan képviselők és szervezetek vesznek részt, akik és amelyek valós tevékenységet végeznek, munkájukat összehangoltan, szervezeten, szakmailag megalapozottan végzik, és rendelkeznek megfelelő társadalmi támogatottsággal.

Ma Magyarországon a Lungo Drom az egyedüli olyan szervezet, amely ezeknek a kritériumoknak megfelel. A kisebbségi önkormányzati választások során a Lungo Drom volt képes a legtöbb jelöltet állítani, hiszen a 106 ezer roma regisztráltból 63 ezer fő a Lungo Drom-ot támogatta. Ez közel 60%-os támogatottságot jelent, amit bármely politikai erő megirigyelhet. Összesen 2662 Lungo Drom-os jelölt közül 1594 fő szerzett mandátumot, és ezzel az eredmények tekintetében az első helyen végzett. A képviselőjelöltek és a megválasztott képviselők száma alapján túlzás nélkül kije-

lenthetjük, hogy a Lungo Drom az ország leglátogatottabb, legnagyobb és leghatékonyabb roma szervezete, amely valóságos bázissal, megfelelő szakemberekkel és tenni akaró képviselőkkel rendelkezik.

Az önkormányzati választások azonban nem csak ebben a vonatkozásban bizonyították a Lungo Drom sikereit, hiszen a helyi önkormányzatok megválasztása mellett megyei listákra is leadták a polgárok szavazataikat. Ezek eredményei között is pozitív eredményként könyvelhetjük el, hogy a Lungo Drom jelöltjei közül 14 megyében 18 képviselőnk ért el sikereket. Ennek az eredménynek óriási jelentősége van, hiszen a megyei közgyűlések munkájában közvetlenül tudunk részt venni és képviselni az adott megyékben élő cigányság problémáit, érdekeit. Ez a lehetőség egy újabb képviseleti szintet nyitott meg a magyarországi cigányság számára, hiszen a kisebbségi önkormányzati rendszerben első alkalommal nyílik lehetőség területi kisebbségi önkormányzatok megalakítására. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a területi önkormányzatok képviselői és a megyei önkormányzatban jelen lévő Lungo Drom-os képviselők egy, az eddiginél magasabb szinten is képesek érdemi munkát folytatni a közös célok érdekében.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy a jelenlegi kormányzattól érdemi támogatást, hatékony programfinanszírozást nem várhatunk. A reformok köntösébe bújtatott megszorító intézkedések a cigányság integrációját a távoli jövőbe vetítik. Egyedüli és valós támogatás csak megyei, települési szinten valósulhat meg, amelyhez azonban azok a képviselők szükségesek, akik képesek

az adott testületekkel érdemben együttműködni. A jelenlegi helyzetben a Fidesz által vezetett megyei közgyűlések elkötelezettek a cigány integrációs programok megvalósítására, számíthatunk támogatásukra; előzetes ígéretekkel rendelkezünk arra vonatkozóan, hogy a valós munka háttéréül integrációs hivatalok jöjjenek létre, amelyek a cigányügy zászlóshajói lesznek megyei és települési szinten egyaránt.

A Lungo Drom struktúráját tekintve mindig arra törekedett, hogy a cigány érdekképviselő piramis elvű modellje megvalósuljon. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a szervezeti egységünk az egyes településekből kiindulva, a megyei, területi önkormányzatokon keresztül egészen az országos önkormányzatig folyamatos legyen. A képviselő azonban nem ér véget ennél a pontnál, hiszen ebben az esetben kisebbségi ügyet jelent csupán. Szintén a Lungo Drom célja volt, hogy a cigányügy képviselője megvalósuljon a Magyar Országgyűlésben is. Erre a FIDESZ-MPSZ-szel kötött szövetséges politikai alapján nyílt lehetőség. Ezen túlmenően a Lungo Drom volt képes először képviselőt juttatni az Európai Parlamentbe. Ezzel megvalósult a piramis elvű képviselői modell, amely immár lehetőséget teremt arra, hogy a településen dolgozó cigány önkormányzati képviselőhöz minden számára fontos információ eljusson az Európa Parlamentből és fordítva is, szükség esetén a településekről információt tudunk eljuttatni az Európai Közöség legfőbb fórumához.

A kisebbségi önkormányzati rendszer új eleme a területi önkormányzatok létrehozásának lehetősége. Ennek a szintnek nagy jelentő-

sége lehet a magyar kisebbségi politikában, hiszen azt a gondolatot erősíti, hogy a problémák megoldása helyben történjen. Ezért alapvető érdekünk, hogy olyan területi cigány önkormányzatok jöjjenek létre, amelyek valós civil támogatottsággal rendelkeznek, és mind a településeken, mind a megyékben működő önkormányzatokkal képesek kommunikálni, érdemi kooperatív munkát végezni. A jelenlegi kormányzati politika egyértelműen kimondta, hogy nem kívánja külön támogatni a cigány integrációt az országban, erre a 2007. évi költségvetésben nem különített el nevesített forrásokat, annak ellenére, hogy többször jeleztük ezt az alapvető igényt számukra. A cigányügyet tehát a cigányság helyett senki sem fogja felkarolni, képviselni. Együttműködést nem a kormányzattól, hanem a megyei és települési önkormányzatoktól várhatunk. A Lungo Drom az egyedüli szervezet, amely szövetségeseivel képes megalakítani a jól működő területi önkormányzatokat, rendelkezik a megyei önkormányzatok támogatásával. Ez a gyakorlatban azt eredményezi, hogy egy alulról – a települések, civil szervezetek szintjéről – szerveződő rendszert vagyunk képesek felépíteni. A szövetségesek magatartása, elkötelezettsége pedig lehetőséget teremt arra, hogy a magyarországi cigányság egészét tudjuk képviselni. Szakítanunk kell azzal a gyakorlattal, amely az elmúlt négy évben volt tapasztalható, hogy néhány kivételzett szervezet, néhány kivételzett vezetője dönthetett a különböző források felhasználásáról, a programokba bevont települések kiválasztásáról, sok esetben ellenőrizhetetlen és törvényileg aggályos körülmények között.

Ebben a szellemben kell létrehozni az Országos Cigány Önkormányzatot is. Fontos mindenkinek látni, hogy ha a jelenlegi kormánykoalíció által támogatott, azzal nyíltan, vagy burkoltan függőségben álló szervezetek alakítják meg az országos önkormányzatot, akkor a következő időszak ismételten nem szól majd másról, mint a vezetők fizetéséről, az útiköltség térítésekről és egyéb korrupciós ügyekről. A Lungo Drom vezette Országos Cigány Önkormányzat a garanciája a valóságos cigánypolitika megvalósításának Magyarországon. Döntésünk, programjaink kapcsán figyelembe kell vennünk a legégetőbb problémákat, amelyek ma a magyarországi cigányság életét megnehezítik. Valódi kitörést, valódi integrációs jövőképet kell felvázolnunk, hogy gyermekeinknek valóságos jövője legyen. Ebben a munkában szövetségeseinket kell keresnünk, valós parlamenti és Európa Parlamenti képviselőre van szükségünk. Ezek mellett azonban fel kell készülnünk arra is, hogy a kormányzati megszorító intézkedések hatásai a cigányságot hatványozottan érintik majd, így a kormányzattal is keresni kell a megoldási lehetőségeket, de esetenként vállalni kell a politikai konfrontációt is.

A Lungo Drom programja átfogó integrációs program. Fő célja, hogy az eddigi magyarországi cigánypolitikai gyakorlattal szakítva, kooperatív politikai képviselőt hozzon létre, amely során az integrációs szakmai program megvalósítható. Ebben a munkában alapvető fontosságú, hogy első lépésként megvalósuljon azon roma szervezetek összefogása, amelyek valóban tenni akarnak a magyarországi cigányságért. Második lépésben olyan választási szövet-

séget kell kialakítanunk, amely minden résztvevő számára biztosítja a korrekt politizálás lehetőségét, összefogva egy cél érdekében, a roma integrációs program megvalósításáért.

A Lungo Drom által kialakított és előkészített stratégia megteremti a valós munka, a tényleges integráció lehetőségét. Ennek egyik legfontosabb eleme, hogy a területi önkormányzatok és az Országos Cigány Önkormányzat megalakítása után elindítjuk az Integrációs Hivatalok létrehozását. Ehhez a megyei önkormányzatok előzetes támogatását már megkaptuk. A Hivatalok létrehozásánál nagy számú tenni akaró roma munkájára számíthatunk, akik most már nem csupán önkéntesként végzik áldozatkész munkájukat, hanem a megfelelő háttérrel megteremtve ezekenél a hivataloknál alkalmazásba kerülnek.

A Lungo Drom eddigi stratégiáját kívánja folytatni akkor, amikor a képviseleti rendszer alapját képező civil szervezeteknek ajánlja fel az együttműködés lehetőségét. A széles társadalmi összefogás biztosítja azt, hogy megfelelő szakemberekből álló területi önkormányzatok jöjjenek létre és olyan Országos Cigány Önkormányzat alakulhasson, amely nem a kormányzat kiszolgáló-

jaként, hanem a magyarországi cigányság képviselőjeként van jelen. A Lungo Drom országgyűlési képviselőin keresztül képes megjeleníteni a magyarországi cigányság problémáit a Magyar Parlamentben, az Európa Parlamentbe delegált képviselője pedig az európai szinten is képes képviselni érdekeiket.

A Lungo Drom célja tehát egy széles összefogás, amely nem szorítja háttérbe a vidéki cigányságot, hanem az ő részvételükre alapozza programja megvalósítását. A jelenlegi helyzetben nincs is más lehetőség előttünk, hiszen központi kormányzati támogatást nem remélhetünk. Bármilyen mozgásterünk egyelőre a vidék Magyarországon van, amelyhez partnereink is megvannak.

A kisebbségi önkormányzati választások 2007. március 4-ei kérdése tehát: maradjon a jelenlegi hozzá nem értő, botrányos semmittevés, vagy összefogással valósítsuk meg a szakmai alapokon nyugvó, valós integrációs programot.

Bízom benne, hogy minden józanul gondolkodó képviselő ez utóbbit támogatja.

Ennek reményében számítva támogatásodra, **Farkas Flórián** elnök.

Kisebbségi Önkormányzati Program

(részletek)

A LUNGO DROM választási programjában egy új politikai gondolkodás megvalósítását tűzte ki célul. Ennek legfontosabb jellemzője, hogy a cigányügyet nem részleteiben képviseljük, hanem a részek összeshangolt egységében valósítjuk meg. Az oktatás, az egészségügy, az életkörülmények, a kultúra területén lehet külön-külön is részeredményeket elérni, de lényegi változást, valódi integrációt csak abban az esetben érhetünk el, ha ezeket a területeket összeshangoltan kezeljük, komplex programokat dolgozunk ki és valósítunk meg. A LUNGO DROM több mint 15 éves tevékenysége során mindig ezt tartotta szem előtt, megfelelő szakértői háttérrel rendelkezve, egyedülálló országos szervezeti hálózatot tartva fenn. Ennek szellemében állítottuk össze választási programunkat is, amely nem ígéretnek pusztá halmaza, hanem átgondolt, szakszerű koncepció megvalósulását biztosítja.

Oktatás helyi és országos szinten

A nevelésben és a közoktatásban való részvétel alapvető fontosságú, hogy a felnövekvő generációk esélyt kapjanak a boldogulásra, egy olyan élet kialakítására, amely a többségi társadalom általános életszínvonalához hasonlatos.

Foglalkoztatás

A magyar munkaerő-piaci helyzet a rendszerváltás óta nem mutat változást a roma foglalkoztatottak körében. Minden érintett településen tapasztalható, hogy a roma lakosságot sújtja leginkább munkanélküliség.

Elsődleges célunk, hogy minden aktív roma munkavállalót tisztességes munkához és tisztességes jövedelemhez juttassunk. Ennek során együttműködést alakítunk ki az érintett települési önkormányzatokkal, a kistérségi társulásokkal és a megyékkel, elősegítve, hogy a roma munkavállalók is munkához juthassanak. Közös programokat dolgozunk ki és minden lehetséges forrást megkeresünk, amelyek a munkavállalás esélyeit javítják.

A jelenlegi helyzetben külön figyelmet fordítunk arra, hogy a különböző uniós forrásokat összeshangolva pályázzuk meg és használjuk fel, elősegítve a munkahelyteremtést és a településfejlesztést.

Lakhatási feltételek javítása

A magyarországi cigányság életkörülményei között első helyen kell változtatni a lakáskörülményeken. Az erre vonatkozó kormányzati ígéretet folyamatosan jelen vannak a politikai közbeszédben, de érdemi előrelépés nem született. Az elmúlt négy év során azt láthattuk, hogy egy folyamatosan csökkenő keretből csupán néhány kiemelt településen

„A széles társadalmi összefogás biztosítja azt, hogy megfelelő szakemberekből álló területi önkormányzatok jöjjenek létre és olyan Országos Cigány Önkormányzat alakulhasson, amely nem a kormányzat kiszolgálójaként, hanem a magyarországi cigányság képviselőjeként van jelen.” Fotók: Nyári Gyula

készültek hatástanulmányok, de egyetlen telepfelezszámolás sem valósult meg. Ez nem csupán haszontalan pazarlás volt, hanem mestersegesen konfliktust is gerjesztett a roma társadalomban. Ezzel a gyakorlattal a LUNGO DROM nem tud azonosulni; szükséges egy átgondolt, minden érintett számára nyitva álló koncepció megvalósítása. Különösen nehéz lesz a helyzet az elkövetkezendő években, hiszen az eddigi lakástámogatási rendszer folyamatos leépítése várható. Ezért indokolt, hogy a kisebbségi önkormányzatok és az Országos Cigány Önkormányzat szoros együttműködésben a települési kisebbségi önkormányzatokkal aktív szerepet vállaljon a probléma megoldásában.

Egészségügyi programok

Az egészségügy területén a hátrányos helyzetű települések és településrészek magasabb szintű ellátására vonatkozó népegészségügyi programok diszkriminációmentes alkalmazásán túl a

cigányságra irányuló megelőzési, egészségnevelési programokat is végre kell hajtani.

Civil társadalom fejlesztése

A civil társadalommal kialakított partneri viszony egyre fontosabb a mai Magyarországon. A civilek széleskörű szerepvállalása lehetőséget teremt arra, hogy települési és országos szinten is aktív kapcsolatokat alakítsunk ki. A civil szervezetekkel kapcsolatosan két célt kívánunk megvalósítani.

Egyrészt a meglévő civil szervezetekkel folyamatos együttműködést és kommunikációt kell kiépíteni, kiemelten azokkal, amelyek a leszakadó népesség integrációjában szerepet vállalnak. Ezek nagy előnye, hogy helyi szinten ismerik a meglévő problémákat és megfelelő összefogás mellett hatékonyan tudják megoldani a felmerülő gondokat, helyi szinten legitimitásuk erős.

Cigány kultúra

Szükséges a többségi társadalom részére azoknak a

kulturális értékeknek a közvetítése, amelyek a magyarországi cigányságról reális képet adnak, és megismertetik ezt a sajátos, sok jegyében különböző közösséget a többségi társadalommal. Ez segíti a többségi társadalom elfogadási hajlandóságát.

Intézményrendszer kiépítése

A LUNGO DROM vezetése alatt létrejövő Országos Cigány Önkormányzat kiépíti azt az információs hálózatot, amely minden cigány ember számára elérhető lesz. Létrehozuk Információs Központunkat, amely elsősorban az európai uniós pályázatok koordinálásával foglalkozik majd, minden szakmai segítséget megadva a települési és területi testületeknek, a sikeres pályázatok előkészítéséhez. A területi önkormányzatok szerepe kimagaslóan fontos, hiszen költségvetésből gazdálkodó testületként aktívan tudja befolyásolni a megyei településeken megvalósuló programokat.

A Lungo Drom és szövetségesei:

Farkas Flórián elnök, Lungo Drom
Dr. Kosztics István elnök, Cigány Kisebbségi Önkormányzatok Baranya Megyei Szövetsége,
Farkas Antal országos elnök-helyettes, CSZOSZ
Hága Mária fővárosi vezető, CSZOSZ
Horváth József megyei vezető, CSZOSZ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Képviselőlete,
Rostás László vezető, EURIFE Bács-Kiskun Megyei Csoportja
Várnai Márton vezető, EURIFE Baranya Megyei Csoportja,
Lakatos Zsolt vezető, EURIFE Heves Megyei Csoportja
Ignác János helyettes vezető, EURIFE Somogy Megyei Csoportja
Balogh Imre vezető, EURIFE Somogy Megyei Csoportja,
Lakatos Szilvia elnök, Khetanipe A Romák Összefogásáért Egyesület
Kozák János elnök, MCFÉSZ
Oláh József elnök, RODOSZ
Berki Elemér vezető, Roma Polgárjogi Mozgalom Borsodi Térség
Galyas István megyei vezető, Roma Polgárjogi Mozgalom Hajdú-Bihar Megyei Képviselőlete
Szajkó Béla elnök, Roma-Magyar Művészeti és Oktatási Egyesület
Babai László elnök, Tolna Megyei Független Roma Civil Egyesület
Gyöngyösi Jenő elnök, CSZOSZ Hajdú-Bihar Megyei Képviselőlete

Az Országos Cigány Önkormányzati választás tétje, hogy a cigányság feketéi folytatódna-e tovább, vagy egy új, a cigányság jövőjét garantáló cigány politika jelenik meg Magyarországon.

- A választás tétje, hogy a cigány kisebbségi önkormányzati rendszer megbukik-e, hiszen a 640 ezer forintos támogatásból nem tudja ellátni feladatát, ezért folyamatos programtámogatásra van szükség.
- A választás tétje, hogy a mintegy 35 ezer cigány fiatal visszakapja-e az ösztöndíj támogatást és folytathatják-e továbbtanulásukat, vagy sem.
- A választás tétje, hogy folytatódik-e a telepfelezszámolás, illetve a cigányság lakhatási feltételeinek biztosítása, avagy sem.
- A választás tétje, hogy ismét elindul-e az országot átfogó területfejlesztési program, amely infrastruktúrát biztosít, többek között víz, villany, és szilárd útburkolat kiépítését a cigányok által sűrűn lakott területeken, amely kiépítésében maguk a cigány emberek vesznek részt.
- A választás tétje, hogy visszakapja-e a magyarországi cigány politika a rangját és politikai tekintélyét, méltóságát, vagy marad a korrupciós, botrányos, megbukott, hozzá nem értő cigány vezetés.
- A választás tétje, hogy megvalósul-e minden idők legszélesebb körű összefogása, amely egy tudás alapú, szakmai alapokra helyezett, minden szintű képviselőt biztosít egy országos koordinációs intézmény kiépítésével, vagyis megvalósul-e a piramiselvű politikai képviselőtünk, amely a legkisebb településtől Strasbourgig képviseli a cigányságot!

A 2007. március 4-ei választáson való részvétel nemcsak képviselői jogunk, de kötelességünk is, hiszen a választási eredménytől függ önkormányzataink fennmaradása, családunk és gyermekeink jövője, ezért szavazz a Lungo Dromra!

(Fizetett politikai hirdetés.)

Mága Zoltán

A szeretet hegedűse

„A művészetben mindig nagy esemény, ha új csillag tűnik fel. Nem mindennapi jelenség ez! Azt jelenti, hogy született valaki – író, költő, színész, zenész –, aki többet, valami kivételeset tud, és aki tehetségével tartósan el tudja varázsolni az ő közönségét. Ilyen fiatal csillag Mága Zoltán.”

(Szinetár Miklós)

Nehéz, de boldog gyermekkor

Az első sikerek. Leküzdött hátrányok.

„Szüleimtől tudom, hogy első hegedűmet háromévesen kaptam. Igaz, fel sem bírtam emelni, a tokot a hegedűvel csak húztam magam után. Nem volt ismeretlen számomra a hangszer, a hegedűszó, hiszen zenészdinasztiából származom. Édesapám nagybőgőn játszik, de mindig irigyelte a frontembert, a primást, aki elől áll és játszhatnak bármilyen jól a többiek, a sikereket mindig ő aratja le. Ezért minden vágya az volt, hogy követve a családi tradíciót én is zenész legyek, de csakis hegedűs. Emlékszem, édesapám később, gyermekkoromban elvitt esküvőkre, ahol a zenekarral játszott. Előre állított, hogy szokjam a rivaldát, a tekinteteket, a felelősséget, és azért, hogy a megérdemelt sikert én arassam le.”

* * *

„Három lány- és egy fiútestvérem van. A lányok nem zenélnek, az öcsém viszont zongorázik és énekel. Nem törvényszerű, hogy aki zenészdinasztiába születik, abból zenész lesz. Kell hozzá adottság, tehetség, zeneszeret, kitartás és szorgalom. Időnként úgy éreztem, hogy édesapám túl erősen terel a hegedülés felé. Erőlködtem, hogy megszeressem a hangszeret. Néha már arra gondoltam, feladom, és valami másban fogok kitűnni. Színész, orvos vagy ügyvéd leszek, de mindenképpen kiváló, hogy felfigyeljenek rám. Majd valami történt. Nem tudom pontosan megfogalmazni, hogyan és mikor, de egyszer csak azt éreztem, a zene az én utam.”

Édesanyámmal, édesapámmal és testvéreimmel

* * *

„Szegényesen éltünk, de szüleim erejükön felül megpróbálták nekem és négy testvéremnek mindent megadni. Nem akarták, hogy bármiben hiányt szenvedjünk. Beosztották az utolsó fillért

is, mindent megpróbáltak, hogy ne nélkülözzünk. Édesanyám rendkívül családcentrikus asszony, sosem költött fölösleges dolgokra. Boldogok voltunk, és ha nem is a legújabb ruhákban, de mindig tisztán, rendesen jártunk, és becsületességre,

egyenességre neveltek bennünket. Az iskolában soha nem éreztünk hátrányos megkülönböztetést, sőt, sokszor állítottak példának az osztály elé. Rajtitkár és osztályelső voltam, kitűnő bizonyítványomért a tanévzáró ünnepségeken rendszeresen könyvjutalmat kaptam, és többször is engem választottak, hogy szavaljak az iskolai ünnepélyeken. A szülői értekezletekről és tanévzárókról édesanyám és édesapám mindig büszkén jöttek haza. Az tartotta bennünk a hitet, hogy látták, tehetséges vagyok, kitartó, szorgalmas, aki többet akar elérni társainál. Ezért úgy gondolták, hogy tovább kell tanulnom, akár olyan áron is, hogy a szájuktól vonják meg az utolsó falatot. Ha csibészkedtem volna, biztosan nem áldoztak volna rám.

Édesapám feltette magában, hogy magasabb szintű iskolába fog járatni. Ezért kemény fizikai munkát kellett vállalnia Szolnokon, különben nem tudta volna fizetni a különórát. Nagypapám neve jól csengett a Szolnok megyei zenész szakmában, így nem volt nehéz komoly, elismert zenetanárt találnunk. A bejárást a megyeszékhelyre csak a hajnali munkásbusszal tudtuk megoldani, amellyel édesapám is munkába járt. Évekig együtt keltünk hajnali háromkor, és vártuk a téli dermesztő hidegben a gyakran késve érkező járatot. Szétfagyva ültünk a fűtetlen Ikaruson. A mai napig kiráz a hideg, ha rágondolok. De mentem, nem adtam föl. Volt, amikor a hajnali könnyek ráfagytak az arcomra. Szüleim is látták, micsoda szenvedés ez. Bizony elgondolkodtak, vajon megéri-e ez a rengeteg áldozat, és próbáltak lebeszélni. De én mentem, mert tudtam, ez az én utam. A buszról leszállva egy református kápolnába mentünk, mert az egyik tanárom, akitől klasszikusokat és kottaolvasást tanultam, ott adott órát fél hattól fél nyolcig. A sok

egyéb tanítási elfoglaltsága miatt kellett kezdenünk ilyen korán. Az oltár előtt gyakoroltunk. A kedvemért a téli hidegben kis villanyradiót állított be, hogy megmelegítem a kezem, mert a hidegtől reszketve érkeztem hozzá. A nagykabátot nem vettem le, de a kesztyűt muszáj volt. Skálázással, ujjgyakorlatokkal lassan engedtek fel az elgémberedett ujjaim. De vállaltam a hajnali tanulást, mert a hegedűtanárom remek pedagógus volt. Az óra végeztével azonnal **Horváth Bélához**, a kiváló prímáshoz vitt az utam, akitől a tradicionális nép- és cigányzenét sajátítottam el, hiszen egy mulatságban vagy lakodalmában csakis nótát, csárdást, vagy frisset, nem pedig Parasztkantátát lehet játszani. Hálás vagyok mindkettőjüknek, hiszen a zenei alapokat tőlük tanultam. Igazi családtagként, szeretettel tanítottak és ezzel is enyhítették a dermesztő hideg okozta fáradtságomat.”

* * *

„Ahogyan említettem, nem vetett fel bennünket a pénz. Szolnokon volt egy hangszerbolt, ahol édesapám kinézett nekem egy márkás vonót: négyezer forintba került. Hatalmas összeg volt ez akkoriban, édesapám havi kétezer forintot keresett. Fél évig spórolt rá, hetente nézegette, megvan-e még, majd egy napon elvitt az üzletbe. Ott a kezembe adta a vonót. Kipróbáltam, csodálatos volt a fogása. A torkomban dobogott a szívem, annyira örültem. Majd megláttam az árcédulán a sok nullát, és hirtelen belém nyilallt valami. Egy pillanat alatt átfutott az agyamon, hogy ezért a darab fáért és pár szőrszálért mi mindent lehetne vásárolni, és mit vonnék meg a testvéreimtől, mennyit nélkülöznének. Így inkább letettem a vonót a pultra, és röviden csak annyit mondtam, hogy nem fekszik és nem jó a játéka. Édesapám arca elko-

morult, nem értette, miért változott meg a hangulatom, miért nem akarom, hogy a vonó az enyém legyen. Titokban, otthon elbújva persze fájó könnyeket hullattam. A szüleimnek is csalódás volt, hogy én nem akarom azt a csodálatos vonót, de tudtam, hogy nem lehetek önző, hiszen már eddig is rengeteg áldozatot hoztak értem.”

Sikerek a Rajkó Zenekarral

„Az igazán nagy tehetség a megvalósításban találja meg a boldogságot.”

(Johann Wolfgang von Goethe)

„A világhírű Rajkó Zenekar 1987-ben felvételt hirdetett. Unokatestvérem akkor már évek óta brácsásként játszott az együttesben. Volt bennem némi irigység, olyan akartam lenni, mint ő. Biztatott, próbáljam meg. Horváth Béla mesterem is mindig mondta, hogy két-három évig leszek csak a keze alatt, de utána irány Budapest és a Rajkók. Százszázalékos esélyt adott nekem, de édesapám, aki természetesen örömmel támogatott, csak ingatta a fejét. Ő nem hitt benne, hogy vidéki gyerekként, kapcsolatok nélkül én is együtt tanulhatok neves zenészdinasztiák gyermekeivel.

De aztán csak megírtuk a levelet, hogy szeretnék felvételizni a Rajkó Zenekarba. Én már a jelentkezési egyességcsomag megérkezésekor örültem. A felvételi vizsga 1987 júniusában volt. Előtte napi 8-10 órát gyakoroltam.”

„A felvételire édesapám kísért el. A Nyugati pályaudvarra ért be a vonat. Nem voltunk ismerősek a fővárosban, ezért taxiba ültünk. Később kiderült, hogy a húszforintos tarifa helyett a taxis 180 forintot kért. Apám nem reklamált, hanem kifizette a szállítás díját. Utána már csak annyi maradt a zsebemben, hogy nekem egy üdítőt és egy szendvicset vegyen.

Abban az évben több mint háromszázán felvételiztünk. Komoly, többrészes vizsga volt, a bizottság elnöki székében a Rajkó-alapító **Farkas Gyula** bácsi ült. Amikor szólítottak, egy pillanatra megijedtem. Ilyen komoly megmérettetés előtt még nem álltam addig. Édesapám reszketett, úgy szorított értem. Beléptem az ajtón. Egy hosszú asztalnál ültek a szakma kiválóságai. Mosolyogtam, egyáltalán nem volt lámpalázam, de egy kissé megilletődtem. Fehér öltönyt és kék inget viseltem. Gyula bácsi rám nézett és megkérdezte, hogy hol vettem az öltönyt, mert nagyon elegánsan nézek ki. „Ilyet én is vennék magamnak, öcsi” – tette hozzá. Remek pedagógiai érzékkel oldotta fel a feszültséget. Innen egyszerűen és gyorsan ment minden. Játsoztam kot-tából, blattoltam, kértek etű-dőt, előadási darabot, nótát, csárdást, variációt. Bármit kezdtem is el, hamarosan le-állítottak. Végül Gyula bácsi megköszönte, és csak annyit mondott, szeptemberben találko-zunk. Ez egyáltalán nem volt szokványos, mert szigorúan titkosan döntöttek a felvételizőkről. Apukám hal-lotta a vékony falakon ke-resztül a produkciomat, és megkönnyezte. Újságoltam neki, hogyan búcsúzott tőlem egy benti bácsi, hogy majd szeptemberben találkozunk, de ő nem hitte el, hogy tényleg sikerült a felvételi. A zenekarvezető prímás viszont valahogy mégis megtudakolta a döntést, és megerősítette, amit mondtam. Ekkor már a taxipénzt sem bántuk. Lehet, hogy ennyi kellett a szerencsémhez?!”

**Szerkesztette: Paksi Éva
Részletek Mága Zoltán
A szeretet hegedűse című
könyvéből.**

**A kötetet kiadja
az Apáczai Kiadó Kft.**

**Köszönjük
Mága Zoltánnak,
hogy hozzájárult ahhoz,
hogy könyvéből részleteket
és fotókat közöljünk
lapunkban.**

Mága Zoltán

Le kamipesko lavutari

„Andej kultura sagda baro dyelo-j, kana jekh nyevo cherhaj dichol opre. Naj sako dyes kado! Kodo somnarel, hoj arakhadyilas varikon – iskiritori, khelipesko manush, bashari –, kon majbut, variso majinteresno zhanel, kon peske zhani-pesa zhanel te vrazhil le manushen, kon ashunen les. Kesa-vo terno cherhaj si *Mága Zoltán*.”

(Szinetár Miklós)

Phare, de baxtale shavorenge bersha

Le anglune shikerura. Le nachile palaripe.

„Kathar mure dadestar thaj mura datar zhanav, hoj muri angluni lavuta atunchi hutylom, kana trine bershengo somas. Chaches, chi na zhanglom te vazdav opre, e tyaka la lavutasa numa pala mande cirdom. Naj bipinzhardi-j mange e lavuta, lako bashajipe, ande muri familija bashavari sas. Muro dad bare bögövosa khelelpe, de sagda xanyzhvardas kodole manushes, le primashes, kon anglal tordyol thaj shaj bashaven zurales lashes le kaver, de shikerura sagda voj hutylel. Anda kodo voj kado kamlas, sar gelas pala la familijaki tradicija, t'avav vi me bashavari, de numa lavutasa. Seruvavma, muro dad ingerdas pesa majzebejime pe bijava, kaj la romana bandasa bashadas. Angle tordyardasma, te pinzharav e rivalda, le manu-

shengo dikhipe, le dyelosko pharipe thaj t'aval muro o shikero.”

* * *

„Sima trin phenya thaj jekh phral. Le sheja chi basheven, de muro cino phral khelelpe zongorasa thaj gilyabel. Naj vortas zhal kothe o drom, hoj kon andel bashavipeski familija arakhadyilas, hoj anda kodo bashavari avla. Trubul kodoleste dasipe, zhanipe, bashajipesko kamipe, avri inkeripe thaj sorgalmo. Sas kana kode hatyardom, muro dad zurales kamel t'avel ande mande lavutari. Pharo sas mange te kamav e lavuta. Butivar aba pe kado gindysardom, chi kerav majdur, kaver dyelo kero. Khelipesko manush, sastyari, mujalo avo, de zurales lasho, te dikhen opre le manusha pe mande.

Édesanyámmal, édesapámmal és testvéreimmel

Maj variso nachilas. Chi zhanav te phenav chaches sar thaj kana, de jekhvar numa kodo hatyardom, hoj o bashajipe si muro drom.”

* * *

Chorrikanes traisardam, de amaro dad thaj amari dej sa

zumade te den mange thaj mure shtare phralenge. Chi kamle te na avel amenge variso. Lashes kerde le lovenca, sa zumade t'aven amenge sa. Muri dej zurales kamel peski familija, chi del avri love pe kodol dyelura, so chi trubun amenge. Baxtale sa-

mas thaj te chi na ande legmaj-nyeve gada, de sagda uzhes, shukares phirdam thaj pe patyivalipe sityarde amen. Ande shkola chikana chi hatyardam nasul diferencija, feder butivar ame tordyarde le legmajlaseske angla o klasso. Klassosko angluno somas thaj pe la shkolake bare dyesa butivar hutuilom ginadya thaj butivar mange phende te phenav vershura pe la shkolake bare dyesa. Andaj shkola muro dad thaj muri dej sagda phutyardes avile khere. Kodo inkerdas ande lende o patyalipe, hoj dikhle me sorgalmasho som, kon majbut kamel t'avel, sar le kaver shave. Anda kado kode gindyisarde majdur trubul te sityuvav, inke vi kode, te kathar pengo muj len o manro. Te nasul shavo avilomas, chi denas pe mande.

Muro dad kode gindyisardas ande peste, ande majlashi shkola phiravela. Anda kodo phari butyi trubusardas te kerel ande Solnoko te zhanel te potyinel mure sityimaske chasura. Mure paposko anav pinzhardo sas mashkar le solnok medyevoske bashavari, anda kodo nasame phari butyi te rakhas mange lashe bashajipeske sityares. Ande Solnoko koran detehara le butyarenges busosa phirdom, sosa vi muro dad phirdas andej butyi. But bersh kethane ushtyilam opre mure dadesa koran detehara trin chasongo ande jivendesko shil thaj azhukardam o buso, so butivar zebisardas. Pahosajles beshlam po Ikaruso. Vi adyes avri kinol o shil, te pe kado gindyisarav. De gelom thaj chi lom opre. Sas, kana le deteharake asva pahosajle pe muro sham. Vi muro dad thaj muri dej dikhle sosko pharo trajo sima. Gindyisarde pe kodo, lasho avla kado mange thaj zumade te vorbisaren tele pa kado. De me gelom, ke zhanglom, kado-j muro drom. Kana tele urajlom pa o buso ande jekh reformatusho khangeri gelam, ke jekh muro sityari, kastar klasikusura thaj kottako ginavipe sityilom, kothe das mange chaso kathar dopash shov chasura zhikana

dopash oxto chasura. But butyi siles, thaj anda kodo trubusardas te phirav koran detehara. Angla o oltaro zumadam. Pala muri voja jekh villanyosko radiatoro tordyardas andre te zhanav te tatarav muro vast, ke kathar le jivendesko shil izdrajveles avilom leste. O baro zubuno chi lom tele, de o kestyivo musaj sas. Zumavipesa tatyilas opre lokhes muro vast. De kamlom te sityuvav koran detehara, ke muro lavutako sityari lasho sityari sas. Pala kado chaso sigo kaj **Horváth Béla**, kaj o lasho primasho ingerdas muro drom, kastar tradicionalno thaj romano bashajipe sityilom, anda kodo, ke ande jekh abav numa gilyi, chardasho, vaj frishsho, naj prostoski kantata shaj bashavav. Zurales naisarav seldujenge, ke o bashajipe lendar sityilom. Sar lenge shaves sityilema thaj anda kodo chi hatyardom muro khinipe kathar o shil.”

* * *

„Sar phendom, chi sasame but love. Ando Solnoko sas jekh Lavutaki bolta, kaj muro dad avri dikhlas mange jekh kuch thaj lasho vonovo: shtar miji forintura sas. Zurales but love sas kado atunchi, muro dad duj miji forintura rodas ande jekh shon. Dopash bersh shutas rigate le love, sako kurko dikhlas, si inke o vonovo thaj jekh dyes inkerdasma andej bolta. Kothe ande muro vast das o vonovo. Zumadomes, zuralas lasho sas. Ande muro girtyano mardas muro jilo, zurales losshajlom. Maj dikhlo sode love trubul te potyinas pala leste thaj sigo ande mande zhundyilas variso. Tela jekh sekundo perdal nashlas pe muro godyi, pala kado jekh kotor kasht thaj unyi zar so shaj kinas thaj so los mure phralendar, so chi avelas lenge. Majfeder tele lom o vonovo pej meselya thaj skurtos numa kattyi phendom, naj pashol mange, naj lasho lesko khelipe. Mure dadesko sham tunyariko avilas, chi hatyardas sostar avilom kesavo, sostar chi kamav,

hoj o vonovo muro t'avel. Ande tajna, khere zurales rutom. Vi mure dadeske thaj mura dake nas lasho, hoj me chi kamlom kodo lasho vonovo, de zhanglom, hoj nashtig avav numa mange lasho, ke vi zhi kado but dine mange.”

Shikerura ande Rajkó Romani Banda

„O chacho baro harnyiko
ande lashi butyi hutylel o
baxt.”

(Johann Wolfgang
von Goethe)

„Ande luma pinzhardi-j Rajkó Romani Banda ande 1987-to bersh bashajaren rodas. Muro nyepoto atunchi aba but bersh kothe kheldaspe brachasa. Sas ande mande unyi xanyzhvalipe, kesavo kamlom t'avav, sar voj. Phendasma, te zumavav. Muro majstro, vi Horváth Béla sagda phendas, numa duj-trin bersh avo numa tela lesko vast, de pala kodo te zhav andej Peshta, ande Rajkó. Shel percento das mande, de muro dad, kon vojasa zhutisardas mange, numa istondas pesko shero. Voj chi patyilas ande leste, sar na peshtako shavo bikapchja vi me kethane shaj sityuvav pinzharde bashajipeske familijange shavenca.

De pala kodo iskirisardam o lil, hoj kamos te kerav egzameneno ande Rajkó Romani Banda. Me aba atunchi losshajlom, kana von iskirisarde palpale. O opre lelipesko egzameneno ande 1987-to bersh ande juniushi sas. Angla leste oxto-desh chasura zumadam.”

„Po egzameneno muro dad avilas manca. Andel Pashjimaske Sastrune Dromeski Stacija reslas andre o zibano. Chi pinzhardas e Peshta, anda kodo ande taksivo beshlam andre. Majzebejime zhanglam, hoj le taksivosko tradari xoxadas amen, 180 forintura trubusardasas. Muro dad chi phendas kanchi, avri potyindas le love. Pala kodo numa kattyi love ashile

ande leski posoty, te kinel mange jekh limonadevo thaj jekh sendvicho. Ande kado bersh majbut, sar trinshel zhene kerdam egzameneno. Zurales pharo egzameneno sas, ande legmajfontosho skamin **Farkas Gyula** bachi beshlas, kon kerdas o Rajkó Romani Banda. Kana avri phendas muro anav, jekh sekundo darajlom. Zurales fontosho sas mange kado egzameneno. Muro dad izdrajdas pala mande. Andre ushtyilom po vudar. Kaj jekh lungo meselya beshline le fontoshi manusha. Lashi voja sasma, aba chi darajlom. Pe mande parno zubuno thaj vuneto gad sas. Gyula pe mande dikhlas, thaj kado pushlas mandar, kaj kindom muro zubuno, ke zurales elegansho som.. „Kesavo vi me kinos mange, shave” – phendas. Lasho sasma, hoj pushlas mandar kodo, chi darajlom aba. Kathar aba lashes gelas sa. Kheldom andaj kotta, blattolisardom, mangline etüdo, kotor, gilyi, chardasho, variaciovo. Akarso lom te bashavav, von tele tordyardinema. Maj Gyula bachi naisardas thaj numa kattyi phendasma, ande septemberi maladyuvasa. Kesavo na sakaske phendas, ke ande tajna istonde sagda. Muro dad shundas perdal o zido muro bashajipe thaj rutas. Phendom leske, so phendas man o bachi, hoj ande septemberi maj maladyuvas, de voj patyilas, hoj opre linema. De vi la bandako sheruno zhanglas varisar kado, thaj phendas sima chachipe. Atunchi aba chi le taksivoske love chi bunusardam. Shaj, hoj kattyi trubusardas kaj muri baxt?!”

Shindas: Paksi Éva
Kotora Mária Zoltanoski
ginadyi:
Le kamipesko Lavutari.
Kadi ginadyi avri del:
Apáczai Kiadó Kft.
Naisaras Mária Zoltanoske,
mukhlas amenge, hoj
anda peski ginadyi kotora
thaj kipura das avri ande
amaro nyeviipe.
Fordította:
Géczy József

Paksi Éva

– Kálmán bácsi március 9-én lenne 77 éves. Ő már sokat beszélt és írt is az életéről. Emlékszem, hogy a halála után Éva néni azt mondta, meg fogja írni, ahogy látta őt, vagy azokat az éveket, amelyek kimaradtak a könyvekből. A feleség tükrében milyen volt Kálmán bácsi?

– Nagyon romantikusan kezdődött a kapcsolatunk: az agráregyetem előkészítőjén ismerkedtünk meg. Az előkészítő első napján bemutatták nekünk a tanárokat. És hát milyenek a fiatalok, megstíroltuk a férfi tanárokat. Kiszúrtuk magunknak **Farkas Kálmánt**. 23 éves volt és nagyon helyes. Különböző szemináriumokba osztottak bennünket, mindegyiknek meg volt a maga témavezető tanára, én Kálmán keze alá kerültem. Jó tanuló voltam és tankör vezetővé is kineveztek. Mi tartottuk a kapcsolatot a tanárokkal. Kirándulni jártunk, voltak táncesték, és mi sokat táncoltunk együtt. Ő is észrevette és én is, hogy tetszünk egymásnak, de beszélni nem beszélünk róla. Amikor befejeződött a tanfolyam és hazafelé készülődtünk, nagyon szomorú lettem. Kálmán felhívott magához és megkérdezte, hogy miért vagyok olyan szomorú. Mondtam, hogy sajnálom, hogy el kell menni. Rám nézett és azt mondta, ez nem igaz. Az a bajom, hogy szerelmes lettem, és ő azt is tudja, hogy kibe. Könnyes szemmel bólintottam, hogy igen, és akkor azt mondta, hogy ő is szerelmes és belém. Már akkor eldöntötte, hogy feleségül akar venni. Azt is elmondta, hogy cigány és hogy ezt mindenképpen meg akarja velem beszélni, mert

Emlékek között

Farkas Kálmánt, Kálmán bácsit, Magyarország első cigány újságíróját, 15 évvel ezelőtt ismertem meg. Akkor jelent meg az LD roma lap első példánya, és valahogy hozzá is eljutott. Nagyon kedves levélben elemezte ki az első lapszámot, gratulált a kiadáshoz, a tartalomhoz. Büszke voltam, hiszen – bár előtte már főszerkesztőként jegyezhettem 2 periodikát – 25 évesen ez mégis teljesen új kihívás volt a számomra. Attól a naptól kezdve Kálmán bácsi azon kevés emberek közé tartozott, tartozik, akik meghatározó személyiségek az életemben. Kálmán bácsi igazi újságíró volt. Hegedűs Sándor szavaival élve, sorompó-, ablak-, és ajtónyitogató. A társadalom élő – és folytonosan szót emelő – lelkiismerete. Kálmán bácsi ezt a tövises tisztet makacs becsülettel töltötte be. Gerinctörő, gerinchajlító időkben is. 2004. augusztus 8-án helyeztük örök nyugalomra Sóstófürdőn, házuk kertjében. Sóstó, a házuk, olyan nekem, mintha hazamennék. Éva néniel, Kálmán bácsi feleségével idéztük fel az emlékét, nézegettük a régi családi képeket.

Éva néniel, Kálmán bácsi feleségével a sóstói otthonban idéztük fel az emlékét, nézegettük a régi családi képeket.

nem tudja, hogy ez nálam esetleg problémát okoz-e. Nálunk a családban ez soha nem volt téma. Az én apám munkásember volt, aki nem arra nevelt bennünket, hogy hogyan kell kirekeszteni. Nekem soha nem volt azzal problémám, hogy Kálmán kicsoda és honnan származik. Nem is nagyon látszott, hogy cigány. Aki jobban megfigyelte, az nyilván látta, de ez nem volt téma sosem. Gyönyörű meleg barna szeme volt, abba szerettem bele. Ahogy azzal tudott nézni... Amikor a Mari lányomra ránézek, mindig az ő szeme jut róla eszembe.

– Milyen volt az első találkozás Ökrös Marival? Ró-

la sok szépet olvashatunk Kálmán bácsi könyveiben.

– Ez természetes, hiszen az édesanyja volt. Különbösebb probléma nem volt. Amikor összeházasodtunk, a mama lejött hozzánk, amikor megszületett az első gyerek, akkor azért jött el, elég sokat voltunk együtt. Amikor meg beköltöztünk Nyíregyházára, mert lakást kaptunk, akkor meg ott lakott nálunk.

– Milyen volt, hogy nézett ki? Az írásokból én úgy gondoltam, hogy apró, törékeny, cigány ruhás asszony, igazi cigány anya, aki imádja és mindent megtesz a családjáért. Viszont egyszer Kálmán bácsi mutatott róla egy fényképet és az megcáfolta a fen-

tiemet. Egy jó módú úriaszony nézett rám a fényképről.

– Amíg a férje, Kálmán édesapja élt, nagyon jómódban éltek. Rengeteg pénzt keresett, hiszen olyan magas színvonalon űzte a szakmáját, az orgona, zongora és harmonium készítest és hangolást, hogy az ország legnagyobb templomaiba dolgozott, és jól megfizették. Meg volt a megfelelő életszínvonaluk és hát annak megfelelően öltözködtek, éltek. Kálmán 7 éves volt, amikor az édesapja meghalt és mivel a cigányok nagy részére nem jellemző, hogy félretesznek arra az időre, ha valami baj van, ott maradt ő is egy fillér nélkül. Először el kellett mindent adnia, utána meg eljárt különböző helyekre mosni, takarítani, meg ócskázott, hogy meg tudjon élni, és el tudja tartani a családot.

– Kálmán bácsitól az *Ember a viharban* és a *Csisznyikói cserepek a kedvenc könyveim*. Az *Ember a viharban* című könyvében arról ír, hogy hogyan lett újságíró és nagyon szemléletesen, szépen bemutatja a szerkesztőségi életet. Mindig is újságíró, írót akart lenni, vagy ez csak később alakult ki nála?

– Hát valószínű, hogy amikor még „csak” tanított, már akkor is meg volt benne ez a készség, mert ahhoz, hogy tanítani tudjon, kellett, hogy írjon magának valamit, mert fel kellett készülnie az előadásokra. Gyakorlatilag másképp írt, másképp fogalmazott, mint az, akinek nem voltak meg hozzá a képességei, vagy a tájékozottsága. Ő nagyon sok tudást kapott a gimnáziumban, nagyon jó tanárai voltak. Tudomásul kell venni, hogy az iskola nagyon sokat tud hozzáadni egy gyerek képességeihez, mert ha nincs is meg a családi indíttatás, de a gyerekben meg van az akarat meg a képesség, akkor az nagyon sokat jelent. Ökrös Marinak az volt a legnagyobb érdeme, hogy olyan körülmények között, mint amilyen körülmények között ő ott maradt a gyerekekkel, nem hagyta elveszni, hanem állandóan azt mondta, menj fiam tanulni. Ökrös Mari nem tudott sem ími, sem olvasni. De végtelesen odafigyelt arra, hogy a gyerekeiből legyen valaki, és Kálmán ennek a hozzáállásnak rengeteget köszönhetett, azon kívül, hogy meg volt benne az ambíció is, hogy ki tudott abból a körből törni. Mert hát az nem volt jellemző a cigány telepeken élőkre, hogy tanulni, hogy tovább tanulni akarjanak. És nyilván a lehetőségük sem volt meg.

– Kálmán bácsi milyen volt férjnek, apának, munkatársnak?

– Hát, hogy milyen volt munkatársnak azt nem tudom. Tanárnak nagyon jó volt. Annak született. Szédedesen tudott előadni. Nem volt olyan az ő óráján, aki unatkozott volna. Később eljött az egyetemről és bekerült a nyíregyházi szerkesztőségbe. Olyan emberek voltak a mesterei, akik komoly újságíróknak számítottak. Kevés olyan szerkesztőség volt az országban, amelyik olyan újságírógárdával rendelkezett, mint a Kelet-Magyarország. Amikor odakerült, **Siklósi Norbert** volt a főszerkesztő. Olyan emberekkel dolgozott, akik hagyták őt kibontakozni. Kálmán mindig nagyon komolyan vette

azt, amit csinált. Ő egy olyan típusú ember volt, aki a munka területén a maximumot akarta mindig kihozni magából.

Mi szellemileg is nagyon jól megértettük egymást. Az 52 év házasság azért fémjelzi a kettőnk emberi kapcsolatát. 52 évet úgy, hogy az ember nem volt szellemileg egymáshoz való, nem lehetett volna végig élni és felnevelni két gyereket és elindítani őket az életbe. A gyereknevelésbe bizonyos fokig szabad kezet kaptam. Itthon mindig minden rendben volt, tehát nyugodtan tudott dolgozni. Meg volt neki a biztonságos, nyugodt hátszága, ahogy mondták szokták. Később én is olyan munkakörökbe kerültem, ahol ki tudtam teljesedni. Szépen éltünk. Imádta a gyerekeit. Nem csak a mi kis

férje is az egyetemen tanít. A nagyobbik lányunokám Angliában tanított matematikát egy évig, most Budapesten a Waldorf gimnázium matematika tanára. A két fiú unoka közül a nagyobbik Írországból dolgozik és tanulja a nyelvet, a kisebbik az anyja szakmáját csinálja, ő is virágkötő.

Ha semmi más nincs az ember életében „csak annyi”, hogy egy olyan családot tud alapítani és felnevelni, amelynek minden egyes tagja megáll a lábán és nincs közöttük olyan, akiért az embernek aggódnia kell, hogy mi lesz vele, szerintem már ez nagy eredmény. Én nagyon büszke vagyok a gyerekeimre és az unokáimra, és Kálmán is az volt.

– Kálmán bácsi ebben a gyönyörű kertben van elte-

„Évekkel a halála előtt megbeszéltük, hogy itt szeretne nyugodni az amerikai mamutfenyő alatt.”
Fotók: Halász Katalin

családunkat szerette, hanem a nagy családját, a rokonait is, mindegyiket segítette, ahogy tudta, és amelyiket kellett.

Két lányunk van, a nagyobbik lányunk, Mária, virágkötő mester. Két fia van. Gyönyörű, csodás virágkompozíciókat csinál. A kisebbik lányom, Éva, fizikus, pillanatnyilag matematika tanár. Úgy volt, hogy bent marad az egyetemen, de olyan keveset fizettek annak idején az egyetemen, hogy muszáj volt otthagyni, és kimenni tanítani. Hála Istennek elismert tanárnak számít. Kétdiplomás. Nemrég dicsekedett azzal, hogy a munkájának az elismeréseként ki fogják nevezni tanácsosnak. Itt két lány van. A

metve. Tudom, hogy ez az ő kívánsága volt.

– Évekkel a halála előtt megbeszéltük, hogy itt szeretne nyugodni az amerikai mamutfenyő alatt. Ez a fenyő akár 4 ezer évig is él. És én is ott fogok mellette pihenni. Itt csak kimegyek a kertbe, és ha fáj valami, elmondom neki. Mindig elsirom magam, ne haragudjatok. Életemben nem sírtam annyit, mint mióta meghalt. Nem tudtam felfogni, egyáltalán nem tudtam felfogni, hogy ez ekkora fájdalom lesz, hogy ez ekkora fájdalom tud lenni.

Sokat foglalkozom azzal, hogy hogyan tudnám fentartani még jobban az emléket. A nemrég kiadott Keleti Pan-

teonban megjelent róla egy írás. **Kopka János** szerkesztette, aki a Kelet-Magyarországnál főszerkesztője volt, és azok az emberek szerepelnek benne, akiknek a munkássága ebben a keleti országrészben kiemelkedő volt. Olyan társaságban van, mint **Báthori István** hadvezér, erdélyi vajda, **Béres József** rákkutató, **Bessenyei György** író, filozófus, **Jósa András** orvos, múzeumalapító. Én nagyon hálás vagyok Kopka Jánosnak, hogy megcsinálta ezt a könyvet.

– A március negyedikéi országos és területi cigány önkormányzati választások miatt egy ideje megint „felpezsdült” a közélet. Kálmán bácsi vajon mit szólna a jelenlegi eseményekhez?

– Biztosan nagyon nem tetszene neki, ami most van. Én azt látom, hogy jelenleg nincs egy olyan integráló ember, aki mindenkivel szót ért, szót tud érteni. Kálmán ilyen volt. Mind a két oldallal szót tudott érteni. Sajnálom, hogy még mindig nem tudja a cigány politikai elit, hogy mi a közös érdekük, hanem állandóan egymás ellen vannak.

Egyébként Kálmán politikai témájú könyvei, mint például a Mosoly és párbeszéd, ma is aktuálisak. Ajánlom azoknak a figyelmébe, akik alakítói, formálói a cigány közéletnek.

– Kálmán bácsinak az emléket hogyan kellene, hogyan lehetne ápolni?

– Kellene alapítani egy irodalmi díjat és megnyerni hozzá azokat az embereket, akik erre hajlandóak áldozni. Nekem további elképzelésem, hogy ha módom lesz rá, akkor a Bessenyei téren, ahol korábban laktunk, szobrot állíttassak Kálmánnak. Egyébként ezt már mások is javasolták, és anyagilag támogatnák is a megvalósítást.

– Éva néni is súlyos betegségeken esett át. Most hogy van?

– Ez egy olyan betegség, hogy ebből meggyógyulni nem lehet. Olyan értelemben tünetmentes vagyok, hogy mozogni tudok, bár vannak fájdalmaim. Többek között a gerincemet operálták, a fájdalom az mindig meglesz.

Józsa Zoltán

Együtt-Egymásért, Együttélésért oktatási project

A társadalom egysége múlik a kultúra soknyelvűségének a megőrzésén

Mai világunkban nehéz anyagi körülmények között élnek az emberek, s az ebből fakadó problémák sok feszültséget okoznak a helyi közösségekben. Egy közösség tagjai között addig képzelhető el tartós megegyezés az értékek rendszerét és követendő célokat illetően, amíg fennáll a szimbólumnyelv közössége.

A nyelv az a közös világ, amelyben az egyén másokkal együttműködve, a társakhoz fűződő létfontosságú viszonyaiban megtanulja magát Én-ként azonosítani. De nem csak ugyanabban a világban élünk, hanem részt is veszünk egymás életében. Önmagunkat úgy azonosítjuk, hogy átvesszük mások helyzetértékelését, szerepeit, ezzel együtt mások világát, mint valóságot. Azonosulásunk eredeti indítéka hozzájuk fűződő érzelmi viszonyunk: vágy, szeretet, félelem, bizalom. Ez az érzelmi kötődés teszi otthonossá az elsajátított valóságot és jelöli ki benne a saját helyünket. Előbb azonosulunk, illetve ellenazonosulunk, és csak ezekben a viszonyokban válunk önmagunkká. Eszmélésünk tehát választások sorozata: különbséget teszünk, vagy nem teszünk, mindenesetre értékelünk. De milyen alapon?

Értékdimenziók

Nagy szükség lenne arra az új, segítő programra, amelyet **Kissné Király Piroska** közoktatási szak-

Kissné Király Piroska közoktatási szakértő

értő, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Civil Közéletiek Szövetsége (BCKSZ) oktatási-nevelési munkacsoportjának vezetője dolgozott ki. A kazincbarcikai Deák Ferenc Szakiskola és Művészeti Szakközépiskola tanára, aki a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézet szakértője is, úgy látja, hogy az Együttélésért oktatási projektre azért lenne szükség, hogy az emberek megismerjék egymást. Fontosnak nevezte, hogy az iskolákban, egy adott település lakói megismerkedjenek ezzel a programmal. A lebonyolítás különböző szakemberek be-

vonásával a BCKSZ szervezésében történne meg, ha kapnának rá pénzt, anyagi forrást. Az országosan ismert oktatási szakember az elmúlt években sikeres, nem kevés érdeklődőt vonzó cigány népismereti műhelykurzusokat szervezett Borsod megye különböző településein. Abban a megyében, ahol nagy számban élnek roma állampolgárok, s a társadalmi helyzetükből eredő problémák közismertek... A többség-kisebbség kapcsolatának alakulása mindennapi életünk része, ezért társadalmi létünk alapjait jelenti a megegyezésre való törekvés.

– A szocializáció, beavatás

a szimbólumok értelmébe, melyek az értékvilág adott elrendezését szemléletes formában állítják elélnk. Az egyén önmagát e szimbolikus vonatkoztatási rendszerekhez képest tudja azonosítani. Identitása annál szilárdabb, minél számosabbak és nyitottabbak a párbeszédre azok az értékdimenziók, melyeket az adott kultúra integrálni képes. A társadalom egysége múlik a kultúra soknyelvűségének a megőrzésén. A kulturális hagyomány azokat a kereteket jelenti, amelyek között értelmesen lehet egymástól különbözni. Ilyen kultúra a magyarok hon- és népismeretének a tanítása és a cigá-

nyok cigány népismeretének a tanítása. Alkotó és gyakorló tanárként látom és érzékelem, mennyire hiányos az olyan ismeretanyag, amely a nemzetiségek, etnikumok eredetére, történelmük alakulására vonatkozik. Iskoláink nagy hiányossága, hogy a cigány népismeret tanítása (beleértve a magyar népismeretet is) nem szerepelt hosszú ideig az oktatásunkban. Közismert, hogy mind a NAT, mind a kerettanterv hagy éppen egy szabad sávot többek között éppen arra, hogy az iskolák helyi tantervében megjelenjenek a helyi események, az adott településen élők történelme, kultúrája, az egymás mellett élés helyi értékei – mondta Kissné Király Piroska.

Nyitottság és megértés

A kazincbarcikai pedagógus a cigány népismerettel kapcsolatban arra is felhívta a figyelmet, hogy az általános iskola alsó tagozatán nem az ismeretközlés a fő cél. A cigány népismeret tartalmának átadása elsősorban cselekedtetésen keresztül történjen (dramatizálás, szituációs játékok, megfigyelés, ritmusgyakorlatok, különféle manuális tevékenységek). A témakörökhöz tartozó tartalmak integrálhatók az irodalom, a környezetismeret, az ének-zene tantárgyakba, de önálló tantárgyként is taníthatók. Legyen ismeretük a tanulóknak a cigány gyermekirodalomra jellemző művekről (párhuzamos versek, kiszámoló, csúfoló, ördög, tündér, állat és tréfás mesék), a mesemondási szokásokról a cigány közösségben. Kapjanak indítást mesék, mondókák, dalok gyűjtésére, megtanulására, előadására önállóan vagy tanári segítséggel. Tudjanak tájé-

kozódni a hagyományos cigány mesemondási szokásokban, legyen önálló véleményük eseményekről és tettekről. Ismerjék a cigányság kötődését a természethez, az autentikus és népies műzenét, a táncra jellemző ritmusokat, dallamokat, a hangszerpótlók hangzását.

– A cigány népismeret célja megismertetni a tanulókat a cigányság kulturális, néprajzi, zenei, életmódbeli örökségének jellemző sajátosságai, értékeivel. A zene és a tánc segítségével, az irodalmi és a képzőművészeti alkotásokon keresztül bemutatni a cigány emberek szokásait, belső lelki világát, ezáltal – egyrészt – segíteni megértetni a cigányságra jellemző érték- és normarendszert, a cigány kultúra európai kultúrában való elhelyezkedését – másrészt – erősíteni identitástudatukat. Az 5–8. évfolyam feladata a már korábban megszerzett ismeretek elmélyítése és bővítése. Ismerkedjenek meg az 5. évfolyamon a cigányság különböző népcsoportjaival, a magyarországi cigány népzenevel, a cigány népviselettel, a cigányság életmódjára leginkább jellemző kézműves tárgyakkal. A hatodik évfolyamon a nemzetközi cigány népdalokkal, híres cigányzenészekkel, a képzőművészeti alkotásokra jellemző sajátos színhatásokkal, az elbeszélő irodalmi alkotásokkal. A hetedik évfolyamon a cigányság eredetével, vándorlásaival, a vándorlás hatásaival a nyelvi és kulturális jellemzők kialakulására, a magyarországi cigány képzőművészet és irodalom történetével, kialakulásával és fejlődésével a cigány irodalomban. A 8. évfolyamon a cigányság élethelyzetével Európa különböző országaiban, a cigányzenei elemeket felhasználó magyar zeneszerzők-

kel, a cigányság életét, kultúráját feltáró kutatásokkal, a XX. századi magyar irodalom cigányságképpel és a világirodalomban megjelenő cigány-ábrázolással ismerkedhetnek meg. A nyolcadik évfolyam feladata továbbá a cigányság kisebbségi jogainak, kulturális intézményrendszerének megismertetése. A cigány népismeret megismerése során alakuljon ki a tanulóknak nyitottság és megértés a különböző szokások, életmódok, kultúrák, hagyományok iránt. Ismerjék a hagyományos cigány mesterségeket, a vándorlás tárgyi emlékeit, a helyi szokásokat tudják megjeleníteni egyszerű dramatizálással.

Iránytű

– A tanulók ismerjék meg a cigányság eredetét, a család és a szűkebb lakóhely hagyományait, sajátos ünnepeit és az azokhoz kötődő szokásokat, hiedelmeket. Ismerjék fel a cigány népcsoportok főbb jellemzőit, tudják területi elhelyezkedésüket Magyarországon és Európára vonatkoztatva egyaránt. Ismerjék a cigányság magyarországi történelmét, főbb sorsfordulóit, a cigány népzene értékeit helyi, magyarországi, nemzetközi viszonylatban. Fontos az irodalmi és képzőművészeti alkotások, valamint a cigány képzőművészet sajátos stílus- és formavilágának ismerete. Ismerjék a cigányság és az anyanemzet kulturális életének kiemelkedő eseményeit, országos és regionális fesztiváljait, személyiségeit. Tudjanak különböző forrásból tájékozódni. Az év jeles napjaihoz kötődő ünnepeket és az ezekhez kapcsolódó helyi szokásokat, cigány tárgyú képzőművészeti alkotásokat. Az elsajátított ismeretek által tudatosuljanak a cigány népis-

meret értékei, mutassanak érdeklődést a helyi közösségek hagyományainak megismertetésére.

Idézném Mohás Livia sorait...

„Minden ember szeretné a maga útját járni. Szívesen elhagyja a járt utat a járatanért, ilyenkor érzi igazán a felfedezés gyönyörkedtető izgalmát. Am aki nem akar eltévedni, iránytűt visz magával a felfedezőútra, hogy segítse a tájékozódásban. Az iránytű persze csak a továbbhaladás helyes irányát mutatja. Az útra kinek-kinek magának kell rátalálnia.”

Kiknek szánjuk ezt az iránytűt? Az iskolákban tanító pedagógusoknak, diákoknak, valamint a tanulók szüleinek. Polgármestereknek, önkormányzati képviselőknek, elsősorban az oktatással és gyermekvédelemmel foglalkozó szakembereknek, s a helyi roma értelmiségnek. Megoldást jelent a cigány népismeret bevezetése az iskolában, oktatási menedzselése a folyamatnak. A település lakosai részére cigány népismereti fórumok tartása. Tanári továbbképzés szervezése cigány népismereti témában. Cigány népismereti kurzusok szervezése megyei szinten. Iskolakörzetenként tréningek szervezése konfliktuskezelés, vitakultúra, tolerancia kérdéskörében. Ugyanilyen szakkörök szervezése iskoláskorúak, ugyanilyen tréningek szervezése a település lakosai részére. A cél, hogy az emberek együtt ismerjék meg közös kultúrájukat, mert akkor mindenki a többségi kultúra, a többségi mód-szerek és elvárások alapján foglalkozik a gyerekekkel a maga szakterületén – fejezte be ismertetését a kazincbarcikai közoktatási szakértő.

Hegedűs Sándor

Kállai Ernő és Törzsök Erika Cigánynak lenni Magyarországon

Kállai Ernő és Törzsök Erika szerkesztésében megjelent a „Cigánynak lenni Magyarországon” című sorozat ötödik kötete. A rendszeres helyzetfeltáró és lelkiismeret-ébresztő jelentés először 2001-ben kerülhetett a kezekbe, s a rendszerváltástól 2000-ig bekövetkezett, a romák sorsát, esélyeit soha nem hitt mértékben lerontó változásoknak tartott tükröt. Az Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány 2002-es, 2003-as és 2004-es jelentése a roma társadalom újabb állapot- és helyzetképeit közölte. A mostani könyvben egy kicsit nagyobb távlatot tekintenek át, a 2002-2006 között eltelt négy évet, amely nagyjából a legutóbbi választási ciklussal esett egybe.

A 2002-es választások után hivatalba lépett szocialista-liberális kormány nemcsak a szegénységet enyhítő jóléti fordulatot és határozott diszkriminációellenes politikát ígért, hanem

egy olyan társadalompolitika megalapozását is, amely érdemben javítja az 5–600 ezres magyarországi romaközösség helyzetét – volt olvasható a 2003-as jelentés ajánlásában. Tavaly egyrészt letelt a koalíció megszavazott négy éve, másrészt a tavaszi választásoktól a folytatás is kezdetét vehette. Mi történt? Mi bizonyult kudarcos kísérletnek? Mi az, ami folytatásra érett? Ezek a kimondott és kimondatlan kérdések, amelyekre a szerzők választ kerestek.

A második kötettől kezdve a szerkesztők igyekeznek egy-egy sommás alcímbe tömöríteni a tanulmányokból lesűrítendő véleményüket. Érdekes ezekre is visszatekinteni, mert árulkodók. 2002 „A változások, az ígéretek és a várakozások”, 2003 a „Látványpolitika és megtorpanás”, 2004 a „Helybenjárás” esztendeje volt, a 2002–2006-os időszak pedig összességében az „Átszervezések kora”.

Törzsök Erika rövid összegzésében kifejti a minősítés okát: „...jelentős erőfeszítések történtek a *diszkrimináció ellenes jogalkotás, az integrációs pedagógiai programok és új finanszírozási programok* területén. Sok jó szándékú kezdeményezés azonban félresiklott, aminek természetes kísérőjelensége lett a szinte folyamatosan változó intézményrendszer. A tétova jóléti változások a jóléti jövedelemelosztás *szervezetének* megváltoztatása helyett inkább »csak« a jóléti kiadásokat növelték.” Azonnal hozzátesszi: „Ennek ellenére a magyarországi romák jóléti helyzete a rendszerváltás óta folyamatosan romlik. A jóléti mélyszegénység pedig szorosan összefügg a munkapiaci kirekesztettséggel. Nem csoda, hogy a romák körében egyre inkább eluralkodott a csalódottság”.

A 2004-es kötet ajánlásából most először a előléptetett szövegben azonban ennél is tovább megy az értelmezésben: Magyarországon – fejti ki – a politikai gyakorlatban tetten érhető a szándék, „módosítsunk imitt-amott, de úgy, hogy a lényeg ne változzon!”

A nyitótanulmány (*Kemény István: Láttelel*) a magyarországi cigányok jelenét s lehetséges jövőjét elemzi a demográfiai és statisztikai adatok alapján. Kemény 2026-ra 800–850 ezer fős magyarországi roma lakosságot prognosztizál. Ugyanakkor néhány téves képzetet is eloszlat azok körében, akik figyelmesen nyomon követik számait. A többségi társadalom szélsőséges tagjai valamelyest megnyugodhatnak: a születésszám a cigányok körében is csökken. 1971-ben még 32, az 1993-as felmérés szerint már 29, 2002-ben pedig csak 25 újszülött jutott minden ezer cigány lakosra. A félelmek gyökere más természetű, mint gondolhatták: nem a cigány szaporulat, hanem a nem-cigány lakosság körében csökkenő szülési hajlandóság okozza a változásokat. A 151 ezer 1971-ben született gyerek között 7%, a 95 ezer 2002-ben világra jött csecsemő között 16% volt a cigány babák aránya. Meglepő, s pontos adat és kutatási forráshivatkozás híján – ami Kemény Istvántól eléggé szokatlan – nehezen értelmezhető az a kurta, egymondathoz hasonló kijelentés, mely szerint „a 600 ezernél több cigány egy része az 1990 és 2005 közötti 15 esztendőben vándorolt be Erdélyből és Szlovákiából”.

A cigányok munkaerő-piaci helyzetéről, iskolázatásáról, valamint jóléti viszonyairól szóló fejezetrészek sok újjal nem szolgálnak, hiszen valamennyiben 2003-as a legfrissebb elemzett adat. (Ez alól a *Janky Béla* által 2004-ben publikált, ám vélhetően ugyancsak 2003-as adatokkal dolgozó tanulmányára történt áthivatkozás sem jelent kivételt.)

Kállai Ernő rövid kronológiában tekinti át a vizsgált négy év – elsősorban politikai – történéseit. Hogy valóban elegendő-e csak a Népszabadság, a Rompage és a Romnet hírnagyai s hírfeldolgozása egy tényszerű kép kialakításához, nem tisztázom eldönteni. Az egyes hírek hírértékét és szövegterjedelmének ahhoz szabását azonban a következő jelentésekben majd cél-

szerűnek látszik jobban végiggondolni. Ahogyan az események pontosabb, nem csak évhez, hanem naptári naphoz kötését is, hiszen a reakciók egymásutániségének sebessége esetenként szintén fontos információhordozó lehet.

Lengyel Gabriella tanulmánya a cigánytelepek történelmi múltját és jelenét vázolja fel, aminek e telepek zengzetes felszámolási ígéretei és programja, pontosabban azok nyögvenyelős valóra váltása adnak különös hangsúlyt. A szerző elgondolkodtató felvetése szerint az 1961-es párthatározat azért jelentette volna ki, hogy a hazai cigányok mintegy 40%-a nem letelepedett, hogy ezzel igazolja: a cigány-ügyet nem lehet hagyományos nemzetiségi keretekben kezelni. A telepfelszámolások egyébként az 1960-as évek közepétől voltak napirenden, amikor az országban nagyjából 2100 nyomorúságos lakáskörülményeket biztosító cigánytelepet írtak össze. Olvashatunk az írásban a cigányoknak épített csökkent értékű lakásokról, a romák lakáshoz jutási erőfeszítéseiről, a szétköltöztetett közösség identitásromlásáról, a telepen hagyott öregek sorsáról is. Annak lelki hatását is megemlíti a szerző, amit a kiürült telepek eldőzerolása jelentett az egykori lakóknak. A sokgyerekes cigány családok úgynevezett szocpolos lakásépítései körül kialakult anomáliák sem kerültek el a figyelmét. Reálisan veszi számba a lakhatással összefüggő hátrányos megkülönböztetéseket, és időnként égbekiáltó jogsértéseket.

Kertesi Gábor a roma foglalkoztatásról ír. A rendszerváltás maradandó sokkjának értékeli mindazt, ami a cigány munkavállalókkal történt. Imponáló mennyiségű grafikon és táblázat igazolja mondandóját. Különösen az iskolázottság és az elhelyezkedési esélyek összefüggését bemutató adatrajzokra kellene tekintettel lennie mindazoknak, akik a romák oktatása és szakoktatása erőteljesebb támogatása szükségességén fanyalognak. Keserű tény, de attól még tény marad: az ezredforduló környékére egy rendkívül alacsony (30% körüli) roma foglalkoztatási szint stabilizálódott, amely szélsőségesen magas (25–30%-os) cserélődési rátával párosul. Az állam maga is tevőlegesen hozzájárul mindehhez – állapítja meg Kertesi – mert súlyos költségvetési összegekkel működteti az ezt a helyzetet évről évre újratemelő támogatási rendszert.

Zolnay János a „Tétova jóléti változások” címet adta a dolgozatának. Egyértelmű kiindulási helyzetről szól, amikor kutatási eredményekre támaszkodva kijelenti: 2001–2003 között nem változott a szegények száma, ugyanakkor jövedelmi leszakadásuk erősödött. A magyarországi romák jövedelmi helyzete a rendszerváltás óta folyamatosan romlik, miközben az állampolgársági szegénység 2006-hoz közeledve valamelyest csökkent, de a cigányok körében fordított irányba haladnak az események. 1991-ben a romák 48,9%-a, 2001-ben már 68%-a volt szegény. 2002-ben 75,1%-uk tartozott a legalsó jövedelmi ötödhöz. Zolnay áttekinti az egyes kormányok romákat (is) érintő szociális intézkedéseit az Antall-kabinet kríziskezelésétől a második Gyurcsány-kormány elosztási felfordulatáig. Annak bejelentéséig, hogy a rendszeres gyermekvédelmi támogatásának, valamint az egy- és kétgyermekes családok adótámogatásának megszüntetésével párhuzamosan jelentősen, de differenciált mértékben, a rászorultság elvét követve, megemelik a családi pótlékot. Ezt követően a szerző a családtámogatási rendszerben bekövetkezett változásokat tárgyalja, végül egy rövid értékelés következik, és egy rokon kutatás megállapításaira történő hivatkozással zárul a munkája. Ebből legalább két kulcsfontosságú tézismondatra kötelelő lenne a jogalkotóknak és a jogalkalmazóknak is felfigyelniük. (Hogy legalább olvasóink emlékeztükbe véshessék, mindkettőt szó szerint idézzük.) „Megrendült a rászorultsági elvű segélyezés célszerűségébe vetett hit.” „Összességében a változás több családot érintett kedvezően, mint kedvezőtlenül, ugyanakkor a jóléti jövedelmek/kezdemenyek eloszlása csak kismértékben lett igazságosabb.”

Iványi Klára Az új antidiszkriminációs politika hatásairól írt elemzését. A 2004 januárjában életbe lépett egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségről szóló törvény, a létrehozott Egyenlő Bánásmód Hatóság, az Igazságügyi Minisztérium Antidiszkriminációs Roma Ügyfélszolgálati Hálózata, amely 2001 októberétől kezdett működésbe, a „Népügyvédje” szolgálat, a származás alapján elkövetett hátrányokozás miatt megszületett első elmarasztaló ítéletek – sikeres irányba tett feltétlenül hasznos és jó lépéseknek értékelhetők. Csakúgy, mint az oktatáspolitikában

tetten érhető rasszizmus, a cigány tanulók elkülönített oktatásának felszámolása érdekében tett következetes intézkedéssor is. Ezeket Zolnay János újabb tanulmánya („Integrációs és szegregációellenes oktatáspolitikai”) mutatja be, nem fukarkodva a kiérdemelt dicséretekkel, de nem hallgatva el az esetenkénti tétovaságot sem.

A záró tanulmány **Kállai Ernő** tollából származik s a „Kormányzati romapolitika az elmúlt négy évben” címet viseli. Tanítani lehetne belőle, hogy miként kell egy felelős értelmiséginek állást foglalnia, patikamérlegre téve minden szót, cseppet sem engedve az indulatok és érzelmek kísértéseinek, s lényegre törni úgy, hogy a tudományos érvrendszer, de a közérthetőség se szenvedjen csorbát. Ki-egyensúlyozott, tényszerű, de mégsem hűvösen távolságtartó mondatokkal magyaráz, vagy vezet fel egy-egy hivatalos dokumentumból származó idézetet... Csak gratulálni lehet hozzá. Mivel elemzése egyik előrejelzése „bejött” (Teleki Lászlóból valóban újra országgyűlési képviselő lett), hihető, hogy a másik is beigazolódik. Az, hogy „közeledik, amit idáig mindenki lehetetlennek tartott: a romák öntudatra ébredve hamarosan elutasítják ezt a megalázó »kézből etetés« módszert, és önálló tényezőként jelennek meg a politikai életben.” Abban sajnos nincs okunk kételkedni, hogy ez sokakat félelemmel és erősödő gyűlölettel tölt el.

Tudom, hogy bárgyúnak tűnik, de ettől még nagyon igaz a Kosztolányi bökversébe zárt gondolat: Csodálkozol a kokainistán s nem érted. / Gondolkozz el az okain is tán, s megérted!

Az „Átszervezések kora – Cigánynak lenni Magyarországon 2002–2006” című kötetből bárki hozzájuthat a cigányság esetleges radikalizálódásához vezető okokhoz, elgondolkodhat rajtuk. Ha van felelőssége, lehetősége, szándéka és ereje, s nem rest a jóra – még megcáfolhatja a jelzett végkifejletet.

* * *

(A kiadvány közvetlenül az Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítványtól szerezhető be, de a www.eokik.hu/publikaciok/jelentesek/2002-6.htm címen a világhálón is olvasható.)

„Adyt szavaltam a sivatagban, és sírtam...”

Mindig jóérzéssel tölt el, ha olyan cigány származású emberekkel beszélgetek, akik a legmélyebb nyomorból verekedték ki magukat, és mégis tiszta szívvel vállalják múltjukat, cigányságukat. Mert, sajnos nagy számban vannak olyanok, akik félreértelmezik az integrációt és az első diploma megszerzése után hátat fordítanak a múltjuknak, a származásuknak, s ezzel önmaguknak is. Pali, nem ilyen ember. Ez a 41 éves jóvágású, komoly férfi, aki a régen ledózerolt kömlődi cigány telepen látta meg a napvilágot, és aki ma Angliában él, szép értelembe maradt cigány, Ő nem felejtette el, honnan jött, s mint mondta, nem is akarja elfelejteni soha!

Három nyelven beszél, de magyarul álmodik. A tőzsdevilágát úgy ismeri, mint a tenyerét. Szlovákiai cigány feleségével, **Dankával** 16 napot töltött Tatán és Budapesten. Mi, Tatáról ismerjük egymást, ott éltem több, mint 7 évig, kisfiam, Koppányka ott született. Az akkor albérletben élő, örökké éhes, és örökké riadt egyetemista **Gergely Pali** arról ábrándozott, hogy gazdag bróker lesz belőle, és beteljesítheti gyerekkori álmát: bejárja Algériát, Tunéziát, Marokkót. Az álma teljesült. Pali boldog ember, s ahogy az Astória kávézóban mondta, ha hiányzik is neki néhanap valami, az nem más, mint a tatai öreg tó, a tatai vár, a magyar szó és az a maroknyi ember, akinek sikeres életét részben köszönheti.

* * *

A sikeres cigányok mögött nagy akarat feszül, ami ke-

vés, ha nincs egy magyar ember, aki támogatja ezt az akaratot. Nekem az első

szerencsém a szerencsétlenségben az volt, hogy valamikor a 70-es években le-

bontották a kömlődi cigánytelepet és az ottani cigányok vagy beköltöztek a faluba, vagy elköltöztek Tatára. Én akkor még kisgyerek voltam, de jól emlékszem a telepre, a telep életre. Keserves volt, de volt jó dolog is ott. A szegénység mindig, mindenhol keserves, de az, hogy kikkel élem meg a nyomorúságot, az nem mindegy. A nyomorúság összeköti az embereket, talán erősebben is, mint az öröm, a jólét. De nagy változást hozott az életembe, hogy anyám beköltözött Tatára, a városba. Várost addig én sosem láttam, és csapból folyóvizet sem... Apámat nem ismerem soha. Anyám „megesett” lány volt. Így mondták akkoriban. Őt **Gergely Edit**nek hívták, az ő nevét viselem. Ez sokáig nyomasztott, de aztán elfogadtam, hogy ez van, máshogy nem lehet. Amikor 14 éves lettem, anyámat baleset érte a külszíni fejtésben, Tatábánya mellett, egy bauxitos

va-
gon okozta a halálát, bár ő a szalag mellett dolgozott. A mai napig nem tudom, hogyan történt. Nagynéném vett magához úgy, hogy eladta a kicsi házunkat, és ennek fejében gondoskodott rólam egy ideig, de aztán, amikor ő a családjával Pestre költözött, engem nem vittek magukkal, álljak meg a lábamon, mondta és ott maradtam lakás és minden nélkül. Egy osztálytársam szülei fogadtak be, ők segítettek, ők voltak azok, akik támogatták azt a bizonyos akaratot bennem, amiről beszéltem, és az sem volt elhanyagolható tényező, hogy **Szabó Nándor**, az akkori tatai tanácselnök mindenféle módon segített. Ha kellett akkor pénzzel, hogy ruhám legyen, hogy szakkönyveket tudjak venni, de jó szóval is segített és biztatott. Idővel a volt osztálytársaméktól albréltetbe költöztem, mert a szülei már jegyespárként kezeltek bennünket, amit én nem akartam. Eszemágában sem volt lekötni magam, pláne hálából megnőszülni! Nem ez volt a tervem, hanem az, hogy az egyetem után kijussak Angliába. Ez elég fura módon sikerült, amiről még most sem beszélek szívesen, bár akik segítettek, azok már nem élnek. Sajnos Szabó Nándor sem él már, akihez fogható jó és igazságos embert azóta sem ismertem.

Anglia? Valahogy sosem volt idegen számomra, mintha már éltem volna ott egyszer valamikor... Gyorsan megismertem az ottani szokásokat, az utcákat, és könnyedén felvettem az életritmusukat. Azt gondoltam, hogy a cigányok nagyon könnyen tudnak alkalmazkodni, mert évszázadok óta mindig alkalmazkod-

niuk kellett idegen kultúrákhoz, és ez az örökség itt bennem nagyon jól működött, épp úgy, mint a nyelvekhez való hozzáállásom is. A cigányok mindig két nyelvűek voltak, hiszen a saját nyelvük mellett könnyen elsajátították az adott ország nyelvét is. Ez nem arra vall, hogy mi cigányok híján lennénk a jó szellemi képességeknek, mint ahogy ezt szívesen hitetik el rólunk, és velünk! Természetesen én remekül beszéltem már kiutazásom előtt angolul és franciául...

Hogy mi a tőzsde? Gondolod van, aki nem tudja? Oké, elmondom, igazad van, lehet, hogy van, aki nem tudja. A tőzsde olyan, az áru és pénzvilágból kifejlődött koncentrált piac, amelynek az adásvételi folyamataiban minden fontos gazdasági információ megjelenik és hat. Így a tőzsde valójában a gazdaság motorja, a tőzsdeindex pedig a barométer szerepét tölti be. Kis túlzással azt lehet mondani, hogy tőzsde az egész világ. Az árutőzsdék rendszerint azokban a városokban (országokban) működnek, ahol a termelés koncentrálódik, illetve ahol fontos szárazföldi, vízi, légi közlekedési útvonalak, csomópontok alakulnak ki. Egy példát? Hát... Minden földrésznek, régióknak van valamilyen sajátos terméke. Mondj egy földrészt Magda, és akkor arról mondok példát. Értem. Szóval **Paksi Éva** barátnőd szereti Ausztráliát. Oké. Ausztrália a kenguruk, a dingókutyák és a birkák hazája, szóval, ha gyapjú, akkor Sydney. Az ausztráliai birkák gazdasági hasznosítása nemzetközileg is kiemelkedő, ha a gyapjú, a szörme vagy az ezekből

készült termékek kerülnek szóba, a sydneyi tőzsde a meghatározó. Amerikában ismertségével kiemelkedik a chicagói gabonatőzsde, de ilyen nevezetes a New York-i tőzsde is, ahol minden kapható. Kenya? Kenyában található a központi kávé-tőzsde. Hollandia? Amszterdam a tojás, a disznó, a hús, és a krumplítózsde központja, de Európában a legismertebb és legrégebbi tőzsdék Angliában működnek. A legnemzetközibb, legarisztokratikusabb, és etikettjéről híres a londoni tőzsde. Az EU-csatlakozások persze okoztak változásokat az Európai tőzsdéken, de ez egy másik történet, ami Angliát nem igen érintette. Ott 1987-ben volt egy látványos és hatalmas összeomlás.

Hogy mi volt az oka? Erről azt írta akkoriban **André Kostolány**, a magyar származású tőzsdeguru, hogy az összeomlás után a hatalmas londoni tőzsdeteremben 20 embert sem tudott összeszámolni. Az emberek helyét Londonban és másutt is átvették a számítógépek, akkoriban 60 ezer embert bocsátottak el.

Mennyire vagyok sikeres? Minden álszerénység nélkül tudom mondani, hogy a Magyarországról származók többnyire rendkívül sikeresek, igaz nem mind veri nagydobra, nem mind osztogat támogatást és alapít alapítványt, mint például **Soros György**, aki nagy név, jó szimatú és okos ember, de a magyaroknak külföldön nem kell szégyenkezniük! Nekem sem kell szégyenkezniem! Amit tudok, itt tanultam, de csak ott tudok megélni a tudásomból. Ott kint magyaroknak tartanak, itthon „csak”

cigány vagyok! Ezek igen sértő, nem európai, rossz beidegződések, amin változtatni kell, hogy a tudás itthon maradjon. Egy francia orvos ismerősöm mondta, hogy sok magyar orvos dolgozik náluk, és még több jelezte, hogy kimenne. Ezek nem kellemes dolgok az otthon maradóknak sem, és ráfizetés több értelemben is a magyar államnak. Ezt józan paraszti ésszel bárki beláthatja. Hogy visszajövök-e valaha ide? Nem tudom. Az is jellemző egy országra, hogy polgárai milyen arányban tőzsdéznek, és az is, hogyan bánnak ott helyben a cigányokkal...

A Hobbim? Az utazás. Menni, menni és új tájakat, új embereket, szokásokat, műemlékeket megismerni. Tavaly voltunk Tunéziában, és a sivatag teljesen lenyűgözött. Az a végtelen szabadság amit ott éreztem, úgy szakadt ki belőlem, hogy **Adyt** szavaltam a sivatagban, és sírtam... A „Két kuruc beszélget” című verset zokogtam bele a rengeteg homokba. Hogy miért pont ezt, nem tudom. Csak úgy jött. A benszülöttek hallgatták, és olyan bánatos lett a képük, mintha értették volna Ady nagy magyar keservét. Hogy mit üzenek a Lungo Drom olvasóinak? Semmi közhelyeset nem akarok... Hiszen tudják, hogy nem kevesebbek ők senkinél sem a világon! Van két Tatáról elszármazott művész rajtad kívül még, őket csókolom szeretettel és sok sikert, sok boldogságot kívánok nekik! Az egyik **Rigó József** költő, a másik **Buffó Rigó Sándor** muzsikás. Hát, Isten áldja meg őket, meg téged is Magda, én nagyon büszke vagyok rátok, ezt üzenem...

„Pã Ady ám zîsz, hungyé csár praã jescsé, sã plînzsem...”

Tot bényé mã szîmc, kînd ku áfelá bájás szfâtäjész, káré dã în hãl mój máré nyumuruság or vinyit áfárã, sã ku csiszt szufljit vãdãlescse sé o foszt sã kã äsz bájás. Kã dãnu mulc äsz áfelã, sinyi nu ásã szã gãngyescsé, sã kînd kápãtã pipárosz dã în hãl mój máré iskolã, átunse nu ápu kã sé or foszt kînvã, nu ápu kã kã äsz bájás. Pálã nu áfelã om äj. Jãl äj dã 41 ej, sã äj dã om dã om, sinyé kînvã în Kömlöd o ánuszkut în kumpányé, pã káré or ruszkujit unã dã átunse, áku în Anglia kusztã, lá firés o rãmász, jãl nu mujtã dã hungyé o vinyit, sã kum jãl o zîsz, nyis nu áré dãgînd szã mujcsé.

Pã tri ljimã szfãtãjescsé, dã pã ungur ljimã ãnviszã. Lukru ku bányi ásã kunascsé, kã pã pálmás. Cígánkáj dã în Szlovákia äj, ku **Danka** 16 zîljé o foszt în Tata sã în Budapest. Noj dã în Tata nyé kunuscsey unápãlt, ákulo ám sãzut mój mult dãkit 7 ej, kupilum Koppányka ákulo o ánuszkut. Átunse lá ált sãgye sã plãcse pãntu szobã, tot uvig flãmînd äj re, szpãrijet äj re, ãnvãcã **Gergely Pali**, dã äje ãnviszã, kit gãzdãk om o fi ku bány o lukrá sã ásã o fi, kum o ãnviszãt, kînd kupil mik o foszt: o umblã în Algéria, Tunézia, Marokkó. Ásã äj kum o ãnviszãt. Pálã bukurosz om äj, sã kum în Asztória o zîsz, dákã sã äj ár trãbujé mój sévã, átunse äje álu Tata bãtîrn ápã äj, hostélu dã Tata, szfãturj ungur, sã aminyi eje, lu

...sã átunse iskolãsu hãl mój máré, sinyé lá ált o sãzut Gergely Pali dã äje ãnviszãt, kit gãzdãk bróker o fi dã în jãl, sã ásã o foszt kum o ãnviszãta kînd kupil mik o foszt o umblãt: în Algéria, Tunézia, Marokkó. Sé o ãnviszãt, ásã o foszt. Pali om bukurosz äj.

káré mulcuvescsé, kit pînã áise o kirilit.

* * *

Sinyé ázsunzsé sévã în kuszt, eje ro máré dãgînd áré, dã áztã nu äj

dãsztul, dákã nujé on om ungur sinyé ázsutã în dãgînd. Mijé äje m-o foszt nuroku în págubã, kit kînvã în eji dã 70 or ruszkujit pã kumpánye în Kömlöd sã bájási dã ákulo, o or mérsz szã sãdã în szãt, o or fuzsit în Tata. Jó átunse inkã kupil mik ám foszt, dã nu mujt kum ány kusztãt ákulo, sé kum o foszt.

Csin sã ámarã o foszt, dã o foszt sã bun ãn kuszt äje. Szãrãsije ákár kînd, ákár hungyé csin sã ámarã äj, dã äje kit ku sinyé kuszt în dobã äje, äje nu äj mindegy. Nyumurusãgu mój bényé o ljãgã unã pã aminyi, kã kusztu bun. Máré vãltõzãs o foszt äje, kit mãmã o mérsz sã sãdã ku minyé în Tata, în szãt máré. Szãt máré pînã átunse jo inkã nu ám vãzut, nyis ápã dã în csevã... Pã tátã nu ám kunuszkut. Mãmã „csár” graszã o rãmász dã jãl. Ásã or zîsz în dobã äje.

Pã je **Gergely Edit** o csimã, numilje álji port sã jo. Áztã nu m-o kãzut bun, dã multã dobã, dã mããm putuljit, ásããj, áltkum nu pacsẽ szã fije. Kĩnd dã 14 ejãj rem, kumãmã pãgubã oãzsun-sza ĩn bãnãrijẽ lãngã Tata, pãntu o kãr, kãrẽ bauxit portã o murit, mãgã je lãngã szalag lukrã. Pĩnã áztãz nu scsu kum o foszt. Szorã lu mãmã nyo lat lãngã je, ásã kit o vinduta kãszãnyi mikã, sã pãntu bãnyi o bãgãt szãmã pã noj pĩnã o dobã, dã kĩnd je ku siljẽdus ĩn Budapest o fuzsit, pã minyẽ nu m-o dusz ku jẽ, szto pã pisarẽm, zĩse sããm rãmãsz ákulo fãrã dã kãszã, fãrã dã nyimikã. Lu urtãkãm pãrinci m-orãpukãt ĩn lontru, jẽ m-orãzsutãt, sã ĩnrããje jẽ m-orãzsutãt, kit sẽãmãvut dãgĩnd szã pot szã fãk, sããje trãbujẽ szã zĩk kit Szabó Nãndor sinyẽ átunse o foszt ĩn Tata hãl mãj mãrẽ om, kum numã scsije mããzsutã. Dãkã o trãbujit, átunse ku bãny, szããm caljẽ, ki szã pot ja kẽnvyijẽ, dã sã ku szfãt bun mããzsutã sã zĩse pã bunã kãljẽ misz. Dãpã o dobã dãlã urtãkãmãm mersz szã sãd lããlt kãszã, sããm plãcsit pãntu szobã, kã pãrincij mããsã szã ujtã pã noj, kãkĩnd nyẽãs fi kununã unã, sããztã jo nuãmãvut dãgĩnd. Nyis ĩn firẽ nuãvem szã mãljẽg zsosz, bãs nu pãntuãzsutarẽ. Nuãjeãmãvut dãgĩnd, dãããje, kit dãpã iskulã szã mãduk ĩn Anglia. Áztã nuãsã o foszt kumãm gãngyit, nyis nu szfãtãjẽszk dããztã, dãbã sinyẽ m-orãzsutãt jẽ mã

nu kusztã. Nyis **Szabó Nãndor** nu kusztã mã sinyẽãfelã bun sã gyirẽpt om o foszt pã sãfel nyis dããtunse nuãm kunuszkut. Anglia? Kumvã nu o foszt szriin kãkĩndãs fi kusztãt mããkulo kĩnvã o dãtã... Repẽãm kunuszkutãkulo kum kusztã jẽ, pã kãljẽ, sã repẽãsããm kusztãt sã jo kum jẽ. Ásã gãngyẽszk, kit bãjãsi bẽnyẽ sã repẽ szã kunascẽ pããlt lok, pacsẽ fi dãje, kã totãsã o trãbujit szã kuscsẽ sããztã sã ĩn minyẽ o rãmãsz, dãrã dãje mããmãflãtãiseãsã repẽ, bãsãsããj sã ku ljim bã. Bãjãsi tot ku dãljim bã kusztã, dã lãngããjẽ ljim bã kunuscse sã pããje, ĩn kãrẽ sãgye. Áztã dãnuãje zĩsẽ kit ku firẽ bẽnyẽãsz bãjãsi, nuãje sẽ gãngyescsẽ dã noj, kit bulĩnzãny fi.

Dãnu jo mããkãszããm ĩnvãcãt szã szfãtãjẽszk sã dã angol sã dã frãncuz...

Sẽãj lukru dã bãny? Gãngyẽscs jescsẽ sinyẽ nu scsijẽ? Bẽnyẽãjãc zĩk, pacsẽ fi kããnume jescsẽ sinyi nu scsijẽ. Tõzsdeãfelã tĩrgãj, hungyẽ bãnyi sã sẽvĩngyẽ fizgulumozãsz, sẽ numã jescsẽ ĩn vĩngyãlããztããkuloãj, unãpãlt. Áztã dusẽ ĩnncensẽ gazdasãgu, tõzsdeĩndex mãgããfelããj kã vreme. Ku mãrẽ vorbẽãjeãs pucse szã zĩk: tõzseãj totu lume-cãrã. Árutõzsdeãkuloãj ĩn szãt mãrẽ o ĩn lumẽ, hungyẽ lukru jescsẽ o hungyẽ kãljẽ bunã jescsẽ pã pãmĩnt, pããpã o ĩn livigo. Szããc zĩk? Jescsẽ lu totu pãmĩnt, hungyẽ gogỹẽ sẽ csãrãkulo

ãj. Zi pããfelã pãmĩnt sã joãc zĩk dã pãmĩntuãje sãvã. Prisẽp. Urtãkãc **Paksi Ėva** ro plãsẽ pã Ausztrãlia. Bẽnyẽãj. Ákulo ĩn Ausztrãlia jescsẽ kenguruk, dingõkutãk, birkãkãkulo kusztã. Dãkã gyãpjũ átunse Sydney. Pã lokuãztã, pã pãmĩntuãztã gyãpjũãj hã mãj mãrẽ lukru,ãztããj pã tõzsde. Amerikãban gruuãj pã tõzsde, dã ro kunascsẽ pã New York-i tõzsde hungyẽ sigogyẽ jescsẽ. Kenya? Akuloãj hã mãj mãrẽ dã kãvijẽ. Hollandia? Amsterdã jescsẽãã, pork, kãrnyẽ, sã kãrbãjẽ tõzsde, dã sẽ mãj dã multãsz sã mãj kunuszkutãsz eje ĩn Angliaãj. Hã mãj bunãj londoni tõzsde. Dãkĩnd jescsẽ EU dããtunse molc szã or scsimbãt, dããztã nu o fãkut scsimbãlã ĩn Anglia. Ákulo ĩn 1987 o foszt mãrẽ pãgubã

Kit dã sẽ? Dããztããje o szkrisz **Andrẽ Kostolány** sinyẽ om ungurãj sã hãl mãj mãrẽ ĩntri tõzsde, kit ĩn fãrcsẽ mãrẽ szobã dãbe or rãmãszãtunse 20 aminy. Loku lu aminy o lata dãlã jẽ gẽpurjẽ,ãtunseãkulo 60 ezãrẽ om or puszãfãrã.

Dã kit misz mãrẽ ĩn lukruãztã? Pot szã zĩk, kit sinyẽ dã ĩn lumẽ ungur o purnyit pã kãljẽãztã, toc pã bun lokãsz, numã jescsẽ sinyẽ nu zĩsẽ, jescsẽ sinyẽ nu dã bãnyis luãlt, kã **Soros Gyõrgy** sinyẽ mãrẽ numẽãj, ro ku firẽ omãj, lu ungur nu trãbujẽ szããri rusĩn ĩnãlt lumẽ! Nyis mijẽ! Sẽãm vãcãtãiseãm ĩnvãcãt, dããkulo pot szã kuszt dã ĩn

scsutum. Ákulo dã ungur mã cĩnyẽ,ãkãszã „csãr” bãjãs misz. Áztã mãgã nu szlobod, kit szã rãmijẽãsã. On om pã sinyẽ kunuszk frãncuz doktor, jẽl o zĩsz kit mulc ungur doktor lukrã lã jẽ, sã mãj mult o zĩsz, kããr merzsẽãkulo. Áztã nuãj bunãsã, csãr toc plãcsiny pããztã, dãnu lume lu ungur. Áztããkãr sinyẽ pacsẽ szã vegyẽ. Kit oj vinyi kĩnvã ĩnãpojãise? Nu scsu. Mult pacsẽ szã scsijẽ om dã lumeãlã ĩn kãrẽ kic lukrã pã tõzsde, sã kum bãnãjescsẽ ku bãjãsi...

Dã sẽãm plãsẽ? Kĩnd pã kãljẽ misz. Mirzsãlã, mirzsãlã szã vãd no aminy kãs sã sigogyẽ. Ány foszt ĩnãltããn ĩn Tunẽzia, sã prau mãrẽ fãrcsẽãm plãse. Fãrcsẽ mãrẽ szlubuzãlã szĩm-cemãkulo, sã pã Ady zĩsem ĩn prau mãrẽ sã plĩnzsem... A „Kẽt kuruc beszãlget” zĩsem sã plĩnzsem ĩn prãã. Pãntu dã sẽãztã? Nu scsu. Csãrãsã o vinyit. Aminy dããkulo numã szã ujtã, kãkĩndãrfi prisiput bujẽ mãrẽ. Kit sẽ zĩk lu Lungo Drom sinyẽ umãrã? Nyimik bãs nu.. Jẽ scsijẽ nuãsz mãj pucĩn dãkitãkãr sinyẽ pã lumeãztã. Jescsẽ mãj doj om scsut dãpã csinyẽ sinyẽ dã ĩn Tataãsz, pã jẽ szurut, sã szããrẽ nurok sã bukuri-jẽ! Unããj **Rigõ Jõzsef** kõltõ hãjlãntã **Buffõ Rĩgõ Sãndor** lutãs. Dimizõ szã fije ku jẽ, sã ku csinyẽ Magda, jo ro bukuros sz misz pã voj,ãztã zĩk....

**Fordĩtotta:
Varga Ilona**

Diósi Ágnes

dek István a nekrológját írta, szükségessé teszi, hogy Ágnes soha sem szégyellte kimondani: a cigányokhoz a zsidóságnál átvezetett az útja. S amikor már módja volt, úgy érezte: a har-

cot a humánus nevében a cigányság felemeléséért kell folytatnia.

Alig tizenkét évesen szakadt rá a zsidóüldözés teljes pokla, de az előtte levő néhány öntudatőrle esztendő is eszmélkedő gyermekként élte át. Mindazt, ami akkor emlékeibe ivódott, zsigereiben hordta haláláig. Félnie azonban családjának alighanem később is volt oka, hiszen Ágnes nagynénje (**Vándor Györgyi** író újságíró) a Rajk-per legfiatalabb vádlottjaként került koholt vádak alapján **Rákosiék** börtönébe. Márpedig a hatalom akkortájt a rokonsággal sem szokott kesztyűs kézzel bánni.

Diósi Ágnes élete során volt gyermekkönyvtáros, népművelő, intézeti nevelőtanár és szociális munkás is. 1979 és 1987 között a cigányság a társadalmi helyzetét és nyelvhasználatát feltáró kutatás egyik közreműködőjeként munkálkodott. A nyolcvanas években az állami gondoztok és a fiatalok börtönében büntetésüket töltők sorsát kezdte vizsgálni. Tapasz-

talatait a *Szürke falak – szürke rácsok* (1980), illetve *A tököli börtön sárgára van festve* (1981) című megrázó erejű tanulmányaiban tette közzé. Mindkét területen azt tapasztalta, hogy a cigány fiúk és lányok száma messze meghaladja a cigányság társadalmi arányát. Szakszavakkal élve: a cigányok fölülreprezentáltak. Munkájában azonban nem elégedett meg a felszínen látható, vagy sejtethető tények ábrázolásával, az egyéni sorsok torzulásának lehetséges vagy biztos kiváltó okáig hatolt. Helyszíni tudósításaiban feltűntek és megszólaltak a beszélőre érkező cigány családtagok, hogy az általuk megélt külső igazságok se sikkad hassanak el. Mélyinterjúiban aztán az említett intézmények bentlakói – köztük sok-sok roma fiatal – vallottak saját érzelmeikről, keserű tapasztalataikról, a belső mozgatórugókról. Az előítéletesség, a hátrányos megkülönböztetés, vagy éppen a közöny, valamint a nincstelenség erkölcsromboló és bűnbe hívó hatásairól. A megkezdett feltáró munka első könyvében, a *Hetedízigen* című kötetben folytatódott. Nagyon erős kapcsolat alakult ki közte és a gyerekek között, akiknek sorsáért – miután megnyitották előtte lelkeiket – folyamatos felelősséget érzett. Kapcsolatuk nem zárult le a zárkaajtó csattanásakor. Hogy ez mennyire így volt, s mekkora lélek lakozott benne, fel- és megidézi egyik levele, amit könyve öt szereplője egyike írt. „Robikám! Köszönöm hozzájárulásodat ahhoz, hogy könyvemben

teljes névvel szerepelj, mert ez bizalmat jelen abban, hogy ügyedet híven képviselem. Ígérem, nem fogsz csatlódni bennem. Voltam nálatok, szüleid betegágyában vannak. Anyád elesett a gyárban, bordáját törte. Apádnak a karja sérült meg, műteni kellett. Ezért nem írtak, pedig mindig rád gondoltak. Rosszul esik nekik, hogy nem tudtak csomagot küldeni, de nem volt akkor pénzük, és mire megkapták a táppénzt, akkorára lejárt a papír. Kérnek, hogy ne haragudj, és küldj megint csomagpapírt, beszélőt is, mert meg akarnak látogatni. Vigyázz magadra, maradj egészséges! Küldöm a fényképet, amit kértél, ha ránézel, jusson mindig eszedbe, hogy vannak, akik bíznak benned és szeretnek téged. Ági néni.”

Az interjú-portrék segítségével olyan világhoz, olyan valósághoz jutottak közelebb az olvasók, amelyet igencsak rejteni igyekeztek a közvélemény elől. A következő könyve egy újabb társadalomrajz lett, amelyet afféle Mit kell tudni a cigányságról?-típusú miniciklopédiának szánt. Az, hogy éppen a legendássá lett Magyarország felfedezése sorozatban jelenhetett meg, önmagában is üzenet értékkel bírt. A szerkesztők így tudatosították, hogy a cigányság ügye, magyar ügy, a hazai romák az ország elidegeníthetetlen polgárai. Mindez 1988-ban még igen komoly és bátor állásfoglalásnak számított. Ahogyan az volt Diósi Ágnes játékos címadása is. A *Cigányút* – ez állt a borító felső tengelyében – ugyanis nemcsak a

A cigánykutatók és a cigányságot támogató mozgalmak vezetői, tagjai között mindig magas számban voltak a zsidó származású személyek. Valahogy mindig érzékenyebbek és fogékonyabbak voltak más kitaszítottak gondjaira, veszélyeire. Többnyire hamarabb is emelték fel szavukat az úgynevezett cigány-ügyben, mint a többségi társadalom más tagjai. Mindez persze magyarázható a több évszázados sorsközösséggel, ami 1492 Spanyolországában a zsidók s cigányok együttes kitoloncolásával vette kezdetét és még a közösen elszennvedett holokauszt után is életben tartja napjaink rafinált fajgyűlölete.

Bán Ágnes, aki férjezett néven **Diósi Ágnes**ként vult be a magyar szociográfia történetébe, egyike volt azon hazai értelmiségieknek, akik büszkén vállalták zsidó gyökereiket, s akiknek hallatlanul sokat köszönhet a hazai cigányság. A jeles magyar szociográfus, szociális munkás hetvenöt éve, 1932. február 10-én született, s lassan két éve, hogy itt hagyott bennünket. Amikor **Bene-**

múltból az akkori mába vezető, a cigányok által megtett történelmi útszakaszt jelentette. A cigányútra tévedt falatok görcsös köhögést, fuldoklást okoznak, átvitt értelemben megakadnak a félrenyelő (itt: a társadalom) torkán. Az érzelemhez és értelelemhez egyaránt fellebbezést benyújtó kötetben önálló fejezetet szentelt a cigány közösségek kultúrájának és életfelfogásának, hitvilágának és vallásosságának, lakáskörülményeinek, iskoláztatásának, a roma vándor- és vendégmunkásoknak, a cigány zenészeknek. Okosan és beszédes példákkal érvelt a szociálpolitika botladozásairól, az intézetekbe és börtönökbe szorult cigányok zsákutcáiról, valamint – nagy újdonság volt akkoriban! – a cigányok hazaszeretetről is.

Két év múlva (egy rendszerrel később) újabb művel, ezúttal egy kis zsebkönyvvel gazdagította a cigányságról szóló szakirodalmat. A Szűz Mária zsebkendője – szokatlan megoldásként – a fedőlapjára nyomtatva tartalmazta Diósi Ágnes szerzői hitvallását. Érdemes szó szerint ide nyomtatni: „Minden népnek joga van nyelvéhez, kultúrájához, tehetsége érvényre juttatásához, s ez egyúttal az emberiség közös érdeke is. A cigányság nincs abban a helyzetben, hogy élni tudna – természetadta, istenadta, alkotmányadta – jogaival. Ahogy a magyarság Romániában: úgy érzi magát a cigányság Magyarországon. S nekik még menekülniük sincs hova. Tény, hogy alárendelt helyzetüknek hagyományai vannak, de ha ezek a hagyományok megcsontosodnak, alárendeltségük is tartós marad. Senki sem veheti zokon tőlük, ha ezt a szerepet nem akarják többé vállalni. Szeretném őket megmutatni, hogy hazám társadalma lát-

va lássa: nem miattuk vagyunk szegények, és kifosztásukkal még szegényebbek leszünk.” Váltig töprengek rajt: örülni vagy szégyenkezni kéne mondatai időtállóságán. (Tapasztalva azt az alantas társadalmi játszmát, amely ismét a bűnbakképzéssel szít feszültségeket, amelyet értelmiségünk egyre fakultabban vesz tudomásul, hajlok rá, hogy van okunk a pironkodásra.)

Ágnes 1997-ben egy zsidó tárgyú tényregénnyel jelentkezett (Várj, madár!). Írt aztán egy tanulmányt a lakosságcserének nevezett 1946–47-es kitelepítésekről, illetve kicsábításokról (magyarországi svábok, szlovákok) és áradtak belőle a cigányokról szóló folyóiratcikkek. A Mozgó Világ, a Beszélő, az Esély mindig szívesen adott helyt az írásainak. Éveken keresztül a Terézvárosi Családsegítő Központban dolgozott, majd egy ideig a Roma Sajtóközpont is munkatársai között tudhatta.

Minden nemes ügy megtalálta. Ő volt a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája egyik ügyvezetője. Romológiai szemináriumokat vezetett a Humanista Társadalmi Szabadegyetemen. Előadásokat tartott az ország könyvtárosainak a cigányok irodalmáról, olvasási szokásairól. (Ezért kérték fel éppen őt „A feladatra készülni kell – a cigányság kulturális beilleszkedése és közkönyvtár” című tanulmánykötet lektorának.) Magyar pedagógusoknak tartott cigány nép- és nyelvismereti kurzusokat, amelyre beszélgetőpartnerként kiváló cigány értelmiségieket is meghívott. (Az e találkozókon elhangzottakból szerkesztette a Jövőmunkások című könyvet.) Évekig dolgozott a cigány nevelőszülői hálózat kiépítésén. (Lelkes volt és a lelkesítéshez is nagyon ér-

Diósi Ágnes fontosabb publikációi

- A cigány családsegítés kérdőjelei
Esély, 1992/2. sz. és *Harmadik Part* 1992/ősz
- A cigánygyerek és az iskola
a Gyerekcigány című kötetben – Inter-Es, Bp., 1994.
- A cigány gyerekek helye a magyar iskolákban
Fordulópont 2001/4. (14). sz.
- A cigány nő szerepváltozásai
a Végvesváltó c. kötetben, Egyenlő Esélyek Alapítvány, Bp., 1999.
- A cigányság ügye a demokratikus ellenzék történetében (interjú Havas Gáborral)
Esély, 1999/6. sz.
- A gyermekvédelem szárnyai alatt
Fordulópont 2002/3. (17). sz.
- Az üzlet az üzlet. Romák a vállalkozásban
Amaro Drom 2001/5. sz.
- Cigány zenészek? Zenész cigányok?
az „Egyszer karolj át egy fát!” című cigányalmanachban – TIT, Bp., 1986.
- Cigányiskola
az „Egyszer karolj át egy fát!” című cigányalmanachban – TIT, Bp., 1986.
- Cigányok
Mozgó Világ 1982/11.
- Cigányút
Eszmélet 1990/6.
- „Egyszer karolj át egy fát” – Egy film, és ami mögötte van
Élet és Irodalom, 2000/14. sz.
- Együtt – vagy külön? Az első cigány hivatásos nevelőszülői tanfolyam tanulságai. [1–2.]
Család, gyermek, ifjúság 1994/6., 1995/1. sz.
- Értelmiségi roma nők [1–5]
Esély 1998/5., 1998/6., 1999/1., 1999/4., 1999/5. sz.
- Hol lesz majd lakóhelyük? [a hajléktalanokról]
Budapesti Negyed, 1998/4
- Hontalan állampolgárok – a cigányok vándorló népe
Pannonhalmi Szemle, 2004/3. sz.
- Identitásválság és etnikai újraazonosulás kisebbséghez tartozó állami gondozott gyerekek és szülők körében.
Esély, 1995/4. sz.
- Kívül vagy belül? – A cigányság és a magyar társadalom
Eszmélet 1997/tél (36.)
- Legyen világosság! – A cigányságról
Kritika, 1993/1. sz.
- Lefekszem a fübe és enyém a világ – Kultúra és mentalitás cigány közösségekben
Ifjúsági Szemle 1986/2.
- Meditáció a legnagyobb szenvedés kiváltságáról [a roma holokausztról]
Amaro Drom 1991/7. sz.
- Romungró közösségek meséi, mesemondó alkalmai
Tanulmányok a cigányságról és hagyományos kultúrájáról – PSMK, Gödöllő, 1998.
- Szürke falak, szürke rácsok (szociográfia)
Látóhatár, 1980/1. sz.
- Vér szerintiek
Amaro Drom 2001/5.sz.
- „Verd meg Isten a németet, mert megölte a népemet!” [a roma holokausztról]
Múlt és Jövő zsidó kulturális antológia, 1998.

tett. **Jónás Anna** visszaemlékezésében leírja, hogy a vele való egyik beszélgetés hatására vett örökbe négy elárvult roma gyermeket.)

Az utolsó Diósi-könyv, a Szentől szembe a magyarországi cigánysággal oldalain meglepő szembesítésre vállalkozott, amit az indító fejezet címe (Gázsókérdés a magyarországi cigányság történelmében) is bombasztikusan megmutat. Ismét végig kísért az olvasókat a cigányság hazai múltján – felmutatva kultúrájuk legfőbb kincseit. Fojtogatógondjaikat sem hallgatta el – egészen napjaink hús-vér valóságáig. „Nem titkolom, hogy szembesíteni kívánom a többséget a kisebbséggel – és a többséget önmagával. Bibó Istvánnal vallom, hogy

a kettő viszonyában a többségi magatartás a döntő, sőt, hogy a szóban forgó kisebbség katasztrofális helyzetének jelentős mértékben ez a magatartás az oka. Szeretném, ha tanítványaim olyan társadalomban kívánnának élni, amelyben ha valaki azt mondja *cigány vagyok*, jelenthesse ugyanazt, mint a rom som: *ember vagyok*” – írta e könyv előszavában.

Boldog, kiegyensúlyozott ember volt, tenni akarása ugyanis mindig talált célokat, a célokhoz eszközöket, utakat és társakat. Hetvenedik születésnapján így értékelte életét a Napút című folyóiratban: „Sorsomat, pályafutásomat két körülmény határozta meg. Nőnek születtem. Zsidónak születtem. Mindkettőt áldás-

nak tekintem, és kegyelmi állapotnak tartom a mások szenvedése iránti fogékonyságot. Úgy vélem, a szociográfia mindig, a mindenkor alullévőkért kell, hogy fölemelje szavát, és amíg a világ világ, tiltakoznia kell annak kettéosztottsága ellen. Örülök, hogy van négy gyerekem, nyolc unokám, és már dédunokám is lesz, mire betöltöm a hetvenediket. Örülök, hogy nem éltem hiába.”

Emlékének talán legszebben úgy adózunk, ha sorainkat egy kitüntetéssel egyenértékű dicsérrettel zárjuk. (A többségi társadalomnak nem volt fontos, a roma szervezetek vezetői pedig valahogy soha nem figyeltek kellőképp ügyeik nem-cigány segítőire, így életé-

ben – mekkora szegény! – minden kitüntetés elkerülte. A saját szerkesztőségétől kapott Aszú-díjat nem tekintve annak.)

Egy tököli látogatása után, amikor egy intézetis növendékének vitt elemőzsiát, betért egy környékbeli bögrecsárdába, ahol a silány bor mellett elbeszélgetett a világ dolgairól a gyermekeiket látogató cigány asszonyokkal. Egyikük szájából hangzott el e mondat: „*Jó szívű vagy, kedvesem, roma is lehetnél.*” *Egész életművével kiérdemelte azt, hogy legalább halálában tiszteletbeli romaként ünnepeljük, a cigányság legnagyobb szövetségesei egyikeként emlékezzünk rá.*

Hegedűs Sándor

FELHÍVÁS

Tisztelt Szerkesztőség!

2007 január–február hónapban a Szemem Fénye Alapítvány gyermekbeteg szállító és mentőszolgálatát nyerte el a Magyar Telekom Adományvonal pályázatát az emberi hívószámra, a 1788-ra. Kérem, lehetőség esetén a spot anyagunkat térítésmentesen sugározni, megjelentetni szíveskedjenek néhány alkalommal, ha van erre módjuk. Interjú vagy riport céljából is szívesen állunk (pécsi székhely, országos működés) rendelkezésre bármikor, hogy céljainkat népszerűsíteni tudjuk. A Telekom Adományvonal arca, **Katona Klári is szívesen áll a sajtó, a média rendelkezésére, mind telefonos interjú, mind személyes találkozó esetén.**

Honlapunk: www.szememfene.hu

Betegszállítási és gyermekmentési feladatainkra 3 mentőautó és 2 betegszállító áll rendelkezésünkre jelenleg. Mintegy 2000 szállítási feladatot látunk el évente, 30 tagú mentőcsapattal. Ebből állandó kis betegeink száma: kb. 150 fő. (valamennyiük rák-beteg)

Alapítványunk gyermek hospice jellegű szolgáltatást is végez, ReményKék Szolgálat néven, valamint jelenleg Közép Kelet Európa első gyermek

hospice házát (Dóri Ház) tervezi megépíteni Pécssett, amelyhez „reménytéglák” megvásárlásával járulhatnak hozzá a segítő szándékú emberek. Ezzel párhuzamosan folyik az „Angyalautó” forgalomba helyezésének és beindításának a projektje, amely arra hivatott, hogy az elhunyt gyermekek holttestét juttassa el végső nyughelyére térítésmentesen, valamint a temetések során nyújtson segítséget a hozzátartozóknak.

Daganatos gyermekek ingyenes oktatását is ellátja alapítványunk.

Két érintett szülő (mindketten gyermekünket veszítettük el) áll a háttérben a céloknak, és bár nehéz volt, felvállaltuk, hogy kiállunk a „meg nem gyógyított” gyermekek emlékének méltó ápolása mellett és a halálos betegséggel küzdő gyermekek utolsó pillanataig való megsegítése mellett, valamint önszorgó gyász kör formájában, a gyermeküket elvesztett szülők találkozásait, fórumait biztosítjuk.

Bízva együttműködésükben,
köszönettel:

**Gyura Barbara kuratóriumi elnök
Szemem Fénye Alapítvány**

telefon/fax: 72/526-658
mobilszám: 20/771-2344

Ingyenes képzés kommunikáció szakos hallgatóknak

Negyed- és ötödéves média és kommunikáció szakos hallgatók vehetnek részt a Romák megjelenítése a médiában – szakmai kurzus újságírók számára című képzési programon. (edupress)

A képzést a sulinova Kht. Országos Oktatási Integrációs Hálózata biztosítja térítésmentes szolgáltatásként, és a Nemzeti Felnőttképzési Intézet akkreditálja.

A harminc órás, tréningjellegű képzés a média képviselőin, újságírókon, televíziós és rádiós szakembereken kívül a felsőoktatásban kommunikációt és médiaismereteket tanuló hallgatókat és leendő véleményformálókat célozza meg. A tanfolyamot azért hirdették meg, mert – mint a szervezők mondják – a hazai piacon alig található olyan kommunikációs képzés, amely a társadalmi esélyegyenlőség, az integráció, a megkülönböztetés elleni küzdelem témakörét érintené. Ritkán esik szó a médiakurzusokon a veszélyeztetett csoportokról, köztük a diszkriminált kisebbségekről.

A téma aktualitását az adja, hogy 2007 az Esélyegyenlőség Éve lesz.

A háromnapos képzés során újfajta szemlélettel – konkrét példákkal és gyakorlatokkal – szeretnék megismertetni a résztvevőket, akik az újságírói, szerkesztői munka során alaposabb háttértudással rendelkeznek majd a romákkal kapcsolatos hírek, illetve események feldolgozásához. A képzés fókuszál azokra a hírforrásokra is, amelyek kívül esnek a média szokásos információs hálóján. A program nagy figyelmet fordít az előítélet mechanizmusával és hatásaival kapcsolatos tudományos kutatások, illetve a kisebbségekkel foglalkozó médiakutatások legújabb, elsősorban angolszász eredményeinek ismertetésére és feldolgozására. A képzés érinti a médiajog és etika, illetve a média szándékolt és szándékolatlan hatásainak témakörét.

A képzéseket 2007 márciusa és májusa között Balatonszemesen, Esztergomban, Budapesten, Nyíregyházán, Békéscsabán és Baján hirdetik meg.

További információért és a szándéknyilatkozatért

Gál Csillát kell keresni a 06-1-346-7123 telefonszámon, vagy a csilla.gal@sulinova.hu e-mail címen.

A szándéknyilatkozat letölthető a sulinova kht. honlapjáról, a www.sulinova.hu oldalról is.

„Sokan leszünk romák a rendőrségen” (4.)

**Részletek a Döbröközi Cigányokért
Szociális és Kulturális Alapítvány által kiadott CD anyagából.**

Holdudvar – (Mennyit ér egy numera?)

Vissza a Holdudvar kezdőlapjára | Új téma felvetése |

Hozzászólás

Értesítő | MODERÁTOR!!!

Hozzászólás

#15

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/11:12

Az nem lehet normális dolog, hogy emiatt újabb összeget ítéljenek meg. Az első alkalommal megítélt összegben benne kell lennie mindennek, amit kárpótlásként a fogvatartásáért, elítéléséért kaptak. Vagyis tartalmazza a házasság élet elmulasztásáért, a kedvenc tv sorozatok elmulasztásáért, a mindennapi rendszeres étkezés és fürdés miatt elszenvedett sérelmek miatt járó összeget is.

Hozzászólás

#16

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/11:30

Én is utálom a cigányokat de most azt mondom, hogy szedjenek ki annyi pénzt állambácsiból amennyit csak tudnak, attól még az én fizetésem nem lesz még kevesebb.

Hozzászólás

#17

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/11:36

Akit meg rendszeresen elvert a férje, de a börtönből ezt nem teheti, ahhoz rendszeresen ki kell menni hatóságilag, és államilag pofánvágni.

Hozzászólás

#18

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/11:45

Vicces. Ha pedig vicc jut az eszembe, ilyen alapon a lánya és a fia is perelhetne, bár ha belegondolok így a srácnak nem kellett külön a kocsit elkérni....

Véleményem szerint, azzal, hogy a bíróság megítélt egy, a felpereseknek megítélt összeget jogerősen, az ítélet felperesek általi tudomásulvétele úgy értelmezhető, hogy elégtételt kapott a meghurcolt két személy. Láttam volt dínom-dánom Heineken, meg pezsgő, nem is irigyelem tőlük, tényleg megérdemelték. Feltételezem, hogy az asszonya is csipegetett az asztalról így az én - igaz ez nem jogértelmezés - nézőpontom szerint ő is megfelelőnek tartotta a kompenzálást. Az ügyvéd úr jogi érvelése a joggal való visszaélés esetét súrolja amellet, hogy ügyvédi etika szempontjából is fenn tartásokat fogalmazhat meg a tisztelt ügyvéd úr irányában.

Mert ha teszem azt a bíróság jogosnak ítéli a keresetet és az asszony is kap 1 m forintot, akkor utána a Bodri kutya képviselőtében is perelni fog az ügyvéd úr elmaradt velőcsont, vagy simogatás jogcímén? Nem jutott velőcsontra csak száraz kenyérre, mert a gazdi nem tudott pénzt keresni, az asszonynak meg elég volt a gyerekek száját betömni.

Vagy perelhet a gyereke, elmaradt szellemi fejlődés, csonka családban való lelki sérülések címszó alatt is... Ezt legalább ugyanolyan komolysággal lehetne követelni az ügyvéd úrnak, mint a feleség keresetét...

RÖHEJ, hogy ha ezt élből nem utasítja el a tisztelt bíróság és egyáltalán foglalkozni kezd a keresettel. Ezzel egy bizonyítványt is ki fog állítani magáról az a bíró(ság) amely nem postafordultával utasítja el a keresetet...

Hozzászólás

#19

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:01

Hát jó! Akkor én is perelek, hogy a páromat pont a házastársi kötelezettség teljesítése előtt hívják be dolgozni és tegyük fel, hogy 3 napig nem is tud haza jönni! Na most hány munerát számolhatok fel? Honnan tudják, hogy mi milyen gyakran élünk házasságban?

Azért nem indít kártérítést, hogy nem tudott kimenni a focimeccsre?

Hozzászólás

#20

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:09

Kedves ————!

Az azért erős túlzás, hogy ezek teljesen ártatlan madárcák! Gondolom te is tudod, hogy mi a különbség a biz.hiányos megszüntetés és a között, hogy a bűncselekményt nem a gyanúsított követte el! Mert a Gán-fivérek az előbbi alapján mentették fel!

És szerintem az állam is perelje be őket, mert mennyit megspórolt a család, amíg odavoltaka fiúkák! Kevesebbet kellett kajára, tüttükére költeni! Fizessenek a galádok!

Hozzászólás

#21

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:14

Ave!

Már hangulatom sincs nevetni ezeken a szemét híreken. Gyököttő agyú picra perel, hogy megvágja állambácsit, gyökhárom kapacitású ügyvéd partner benne.

Megint egy olyan "hír" amin lehet hetekig csámcsogni a médiának, hogy az ügyvédke hírneved szerezzen, ha már nem védhette a "viszkist".

Hányinger az egész....

Üdv.

Hozzászólás

#22

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:21

Egyszerűen ki lehet számolni, hogy mennyit kapjon az a szépség. Ehhez tudni kell, hogy amikor mással dug, akkor mennyit szokott kérni. Ez lehet a nagyfröccstől mondjuk 2000 Ft-ig(figyelembe véve azt, hogy kinézete alapján mennyire volt szexuálisan izgató:)) Namármost, a megállapított összeget meg kell szorozni a statisztikák által a magyarok vonatkozásában megállapított heti átlag numerák számával - ez , ha jól tudom kb. 3.

Ezt megszorozzuk a letöltött büntetés hetekben mért időtartamával.

Így kijön mondjuk x nagyfröccs, vagy x ezer Ft. :))

Természetesen módosulhatnak az árak annak függvényében, hogy gumival vagy gumi nélkül(kisfröccs-1000 Ft), vagy hogy esetleg csak pipa volt....)

Hozzászólás

#23

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:24

Ugye ezek voltak a primitívek? Aki megsértődtek a kifejezésen, csak elmagyarázni nem tudták az okát, mert nem beszélnek jól a magyar nyelvet! Talán mert primitívek? Szerintem az ügyvéd "úr" bujtogatja őket, hogy szerepelhessen a szennyműsorokban a tévében.

Hozzászólás

#24

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:40

Szerencsére még csak perelnek. Én el nem tudom képzelni, hogy erre egy fillért is kapjanak. A Gán fivérek megítélt kompenzációjában nem csak a konkrét kárukat (pl. kiesett munkabért :-)) ítélte meg a bíróság, hanem a lelki sérülésekre is. Szép lenne, ha ezután minden rokon (szülő, nagyszülő, feleség, gyermek) és a barátok is perelnének, mert ők mennyire aggódtak a börtönbe lévő hozzátartozójuk, ismerősük miatt. Úgy hogy szerintem ez csak bulvárhírnek jó, sikeres per nem lesz belőle.

.....

Ugye nem gondolod komolyan, hogy minden ember egyforma Ez demagógia. Van olyan, akit egy bezárás sokkal súlyosabban érint, mint munkát. Akár tetszik, akár nem, egy bankárt (akinek sikeres munkájához jóhírnevére is szüksége van) sokkal nagyobb kár érheti jogtalan lecsukásból, mint egy olyan embert, aki már többször volt börtönbe.

Hozzászólás

#25

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:48

Hát igen.

Joghézag van bőven. Ha megítéli bármilyen további címen a bíróság, a közpénzből fizetik ki az összeget. Meg precedensként a jövőbenieket. Az államkasszából. Ahova a pénzünket (amit levonnak) fizetjük. Nem merek arra gondolni, hogy az ilyen kezdeményezések szándékosak lennének a kassza kiürítésére, mert akkor beteg vagyok agyilag.

Hozzászólás

#26

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:55

Én bizony bizonyítási kísérletet folytatnék le ebben a perben: A látottak alapján ítélnék, és ha primitív - :))) - a szeretkezés módja, akkor az nem ér semmit, azt beszoroznám 12 hónappal és bizony egy fabatkát sem adnék.

Hozzászólás

#27

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/13:55

Szerintem ha bejön, anyu elrebeghezi, hogy mind a két Gány dugta (arra fele úgy is szokás), oszt mingyá dupla píz jár!

Hozzászólás

#28

Kitől:

Dátum: 2004/01/08/14:31

Én most akarok pert indítani a Rendőrség ellen, mert eszembe jutott, hogy tavasszal 4 hétre beiskoláztak vezetéstechnikai oktató képzésre Téténybe. Nos ezidő alatt a nejem nagyon szenvedett a házastársi kötelezettség hiánya miatt. Bár, ha jobban meggondolom, Én is szenvedtem, ezért talán mind a ketten bepereljük a Rendőrséget! Tudja valaki hogy hívják Gányné ügyvédjét? A képére emlékezem, valami lófarkas, vagy coffos .....

Hozzászólás

#29

Kitől:

Dátum: 2004/01/09/05:06

.....! Nem akarlak bántani, de neked az asszony mondta ugye, hogy hiányolt?!

Hozzászólás

#30

Kitől:

Dátum: 2004/01/09/08:01

..., vagy nehogy azzal fogadjon az asszony, hogy csöngessem le Jóska Pistának egy kis lóvét, mert ő csinálta meg, amit nekem kellett volna. :O He, he...

Hozzászólás

#31

Kitől:

Dátum: 2004/01/09/12:55

Nevetséges és egyben szomorú, ami ebben az ügyben történik, nem is kívánom kommentálni.

Saját okulásomra / okulásunkra kérek annyit az eredeti ügy előadójától, vagy ismerőjétől, hogy nagyvonalakban ismeresse azt a bizonyos emberölést!

Hozzászólás

#32

Kitől:

Dátum: 2004/01/09/14:45

Ez egyszerűen felháborító amit ezek a mocskos leépültagyú aljanépség képzelt magáról!!!!

5 év golyó általi kötél fejenként mindegyiknek, a maradéknak meg rezervátum, vagy egy hipergyors ügyintézővel megoldott jegy Indiába.

Hozzászólás

#33

Kitől:

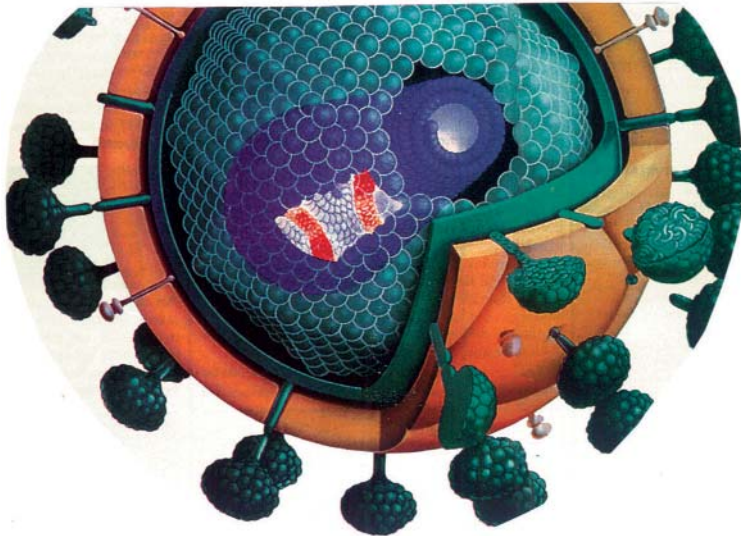
Dátum: 2004/01/09/15:23

Nyugi srácok/lányok!

Elvégre a bíróság még nem ítélt. Szal ne turbózzátok a saját idegrendszeretek. Majd ha tényleg megkapják a milliót, majd akkor én is ütni fogom a monitort, hogy ilyen nincs. Addig meg nincs értelme rágódni rajta. Jegeljük a témát.

Azért tényleg arcpirító, hogy mit nem mernek a nyívesek. Gondolom ezt az ügyvéd találta ki. Ilyen nem jutna az eszébe egyiknek sem.

Máté Mihály

Érthetően az AIDS-ről (4.)

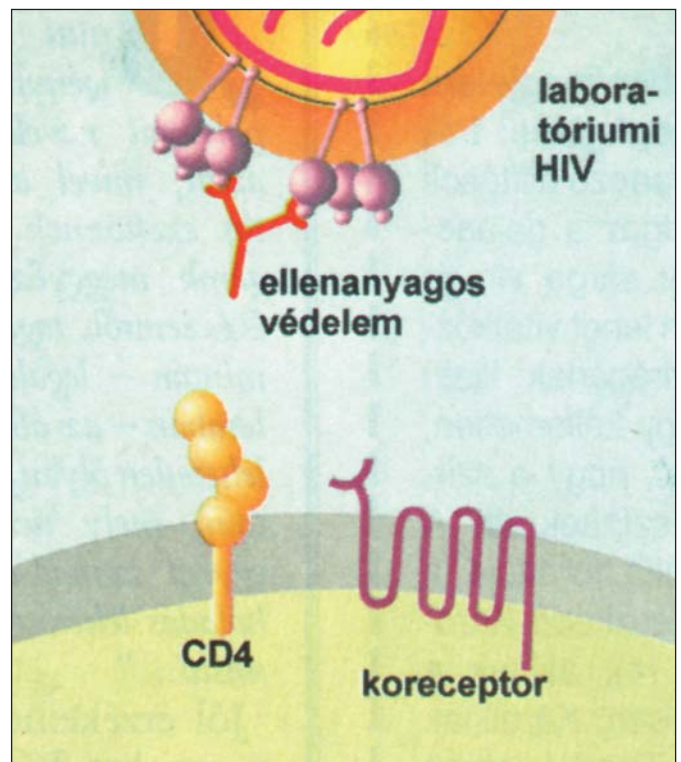
Magyarországon évről-évre nő az AIDS veszély, amiről nem beszélünk eleget, de szembe kell nézni a problémával, annál is inkább, mert 2005 óta 40%-al emelkedett hazánkban a HIV-fertőzöttek száma, így a mai adatok szerint 1345 fertőzöttet tartanak nyilván.

A Lungo Drom szerkesztősége úgy gondolta, hogy felvilágosító kampányt kell indítani az AIDS terjedésének megakadályozására. Sorozatunkban neves magyar és külföldi szakemberektől idézünk (Dr. Pásztor Erzsébet, Mannhardt András, Dr. Pécsi Tibor, Dr. Dömök István, J.L. Gerberding, Reinhardt, Kurth professzorok, valamint Hollán Zsuzsa, Füst György, Horváth Atila, Hilary Koprowsky és Juhani Nagy János. Gyűjtő munkában segítségemre voltak az International Herald Tribune, a Time, az Orvosi Hetilap, az Élet és Tudomány, The Washington Post, Der Spiegel, Delta és a Zycie Warszawy korabeli riportjai, tanulmányai is, a magam gondolatai mellett. Munkánkkal szeretnénk segíteni azoknak a pedagógusoknak is, akik velünk egyetértve kérték lapunktól ezt a sorozatot, hogy beilleszthessék az AIDS elleni felvilágosító programjukba.

Azóta, hogy az angol **Edward Jenner** 1796-ban sikerrel próbálta ki himlő elleni oltóanyagát, számos vírusos és baktériumos betegséget fékezett meg védőoltással (vakcinálással) az orvostudomány. Minthogy napjaink egyik rettegett fertőzését, az AIDS-t is vírus (a HIV) okozza, sok helyütt tanulmányozzák, hogy miképp lehetne védőoltással leküzdeni. Egyelőre sikertelenül. Ennek az az oka, hogy a kutatók még nem tudják, milyen típusú védekezési reakciót kellene kelteni, hiszen ezt a kórokozót a szervezet más esetekben hatékony természetes immunreakciója

nem semmisíti meg. Ugyan miért nem?

A következőket írta az AIDS elleni védőoltásról a Scientific American című folyóirat (1990): „A vírusos betegségek elleni oltóanyagot régebben vagy hatástalanított, vagy fertőzésre képes („élő”), ám betegséget nem okozó vírusból készítették. A HIV esetében ez a fenyegető következmények miatt nemigen valósítható meg, ezért a kutatók jobbra más módon igyekeznek mozgósítani ellene a szervezet védekezési rendszerét. A cél az, hogy az oltóanyag hatására a HIV mielőbb eltűnjön a testből. Ez nemcsak a vérben szabadon előfor-

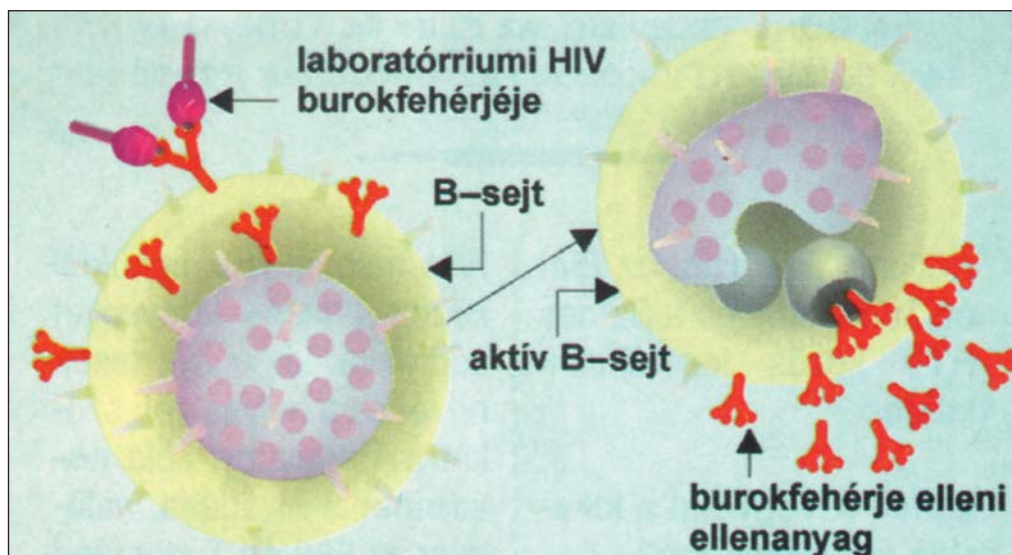

duló kórokozókra vonatkozik, hanem azokra a sejtekre is, amelyekbe a vírus befukarkodott. Evégett egyrészt a vele szemben képződő fajlagos ellenanyagoknak, másrészt a sejtpusztító védősejteknek kell csatasorba állniuk. Ami az előbbit illeti, már léteznek olyan kísérleti vakcinák, amelyek a HIV elleni ellenanyagok készítésére készítetik a szervezetet, ám az eddigi tapasztalatok szerint ugyanúgy nem végeznek a HIV-vel, nem teszik vírusmentessé a testet, mint a természetes fertőzés után képződő ellenanyagok. Ezért több helyütt is olyan oltóanyagot próbálnak előállítani, amely a sejtpusztító T-nyiroksejteket mozgósítaná, mert ezek a HIV-vel fertőzött sejteket előlve akadályozzák meg a kórokozó szaporodását.”

„A leghatásosabb HIV elleni vakcina az lenne, amely ellenanyag-termelésre serkentené a védekezési rendszert, és egyidejűleg a sejtpusztító T-nyiroksejteket is aktiválná” – nyilatkozta **D. Baltimore** professzor, az Egyesült Államokbeli Nemzeti Egészségügyi Intézet AIDS vakcinakutató bizottságának elnöke 1997-ben. A védekezési rendszert ellenanyag-termelésre ösztönző oltóanyagot már a HIV esetében kifejlesztettek, sőt, a megfertőzött embereken ki is próbálták. Sikerről azonban még nem beszélhetünk!”

* * *

Az **AIDS-vírus (HIV)** a vele fertőzött vérrel és váladékokkal, elsősorban a spermával és a hüvelyi váladékkal terjed. Ha ezekkel az egészséges ember nem érintkezik, biztos lehet

abban, hogy **nem** kapja el ezt az életet megrövidítő betegséget. Minthogy a HIV-pozitív személyekkel és az AIDS-es betegekkel foglalkozó egészségügyiek fokozottan ki vannak téve a fertőzés veszélyének, olyan rendszabályokhoz kell tartaniuk magukat, amelyek a nem egészségügyiek számára is tanulságosak. Erről a témáról írt rendkívül érthetően **Dr. Pécsi Tibor**: „Igen csekély az esélye annak, hogy a szigorú előírásokat betartó egészségügyiek HIV-pozitívvá váljanak, de mert százszázalékos védelem ezúttal sem képzelhető el, mint lehetséges fertőzőforrással ezzel a vírussal is számolni kell. S hogy világszerte szaporodik a HIV-pozitív és az AIDS-es betegek száma, úgy akad velük egyre gyakrabban dolga az egészségügyieknek. Ma már egyre kevésbé a homo-vagy a biszexuális férfiak jelentik a fő veszélyt (az ő szervezeteik ugyanis sokat tettek tagjaiknak a felvilágosításáért, a biztonságos szex szabályainak betartásáért), hanem az intravénás kábítószeresek, akik nemcsak a nem csíráztatott injekciós fecskendők és tűk, hanem a szabados nemi élet révén is veszélyeztetik a hasonszőrűek

és a velük kapcsolatban lévő nem kábítószeresek egészségét. Ha az egészségügyi dolgozó munkavégzés közben fertőződik meg a HIV-vel, az foglalkozási ártalomnak minősül, míg, ha a HIV-pozitív orvos a fertőzés forrása, szakmai szóval iatrogén az ártalom. Ez utóbbira nemigen akad példa. Habár annak idején bejárta a világot egy HIV-pozitív floridai fogorvosnak a híre, aki állítólag három páciensét megfertőzte. Egy felmérés során a HIV-pozitív sebészek által megoperált több mint 600 beteg között egyetlen fertőzés sem következett be. Szerencsére az egészségügyiek is ritkán fertőződnek meg HIV-pozitív pácienseiktől. Sokkal ritkábban, mint mondjuk a vérrel terjedő B-vírus okozta májgyulladásban, ami miatt több mint 200 egészségügyi dolgozó vesztette évente csupán az Egyesült Államokban. Holott e vírus ellen hatékony oltóanyag van forgalomban.”

Dr. Pásztor Erzsébet „Ahány HIV, annyi AIDS?” címmel írt cikkéből a következőket tartom fontosnak kiemelni: „A szexuális hűség vagy óvszer, a vérbankok fokozott ellenőrzése, az egészségügyi intézményekben a

sterilitás javítása, a drogok steril tűhöz juttatása nem csupán általános óvatossági rendszabály. Ezek a beavatkozások nemcsak a fertőzéstől és a járvány tovább terjedésétől védik meg a lakosságot, hanem hosszú távon az AIDS eltűnéséhez is vezethetnek. Ha az emberi immunhiány vírusainak kevesebb alkalma van a fertőzésre, várhatóan a szelídebb változatok terjednek el, mivel a természetes szelekció a lassan szaporodó, a sokáig lappangó, tünetmentesen élő változatoknak kedvez...”

* * *

Az AIDS mindenki problémája! Védj magadat és azokat, akiket szeretsz! Kerüld a változatosságot a testi kapcsolatokban! Légy hűséges! Ne drogozz! Tudj, hogy senki nem fertőződik meg egy AIDS-betegtől csupán azért, mert egy munkahelyen dolgozik veled, vagy mert egy házban laktok!

**Összeállította:
Szécsi Magda**

Pusztai Koppány

A barnamedve lakomája...

*A barna medve húsvétkor,
Vastag bundát suvickol.
Tisztán, mint a tavasz fénye,
Barlangjából elindul: enni kéne.*

*Völgyön, falun, hegyen át,
Megérzi a méz szagát.
Belenyúl a fa odvába,
S nagyot ordít: mást talált!*

*Tojást talált, húsvétit:
Cifrát, pirosat, tyúkvégit. (fehéret)
Fura ízű egy lakoma...
Brummogja a medvekoma,*

*És visszamegy a barlangjába,
Mézzől álmodni, álmába.
De álmában is tojást talál,
Amiket medveszínre pingál...*

Üzenet kockás papírfecniin...

*Locsoló, locsoló
Vizesló, slaggoló
Ez a ló: nem locsoló!
Slaggal való tocsogó.
Ez egy buta mondóka,
Mert boldog vagyok mamuci!
Okos lett a nyelvtan dogá:
Irénke néni megdicsért!
Egdicsért
gdicsért
dicsért
icsért
csért
ért! ért! ért!
(De matekból kis baleset ért... Bocsi!)*

(Pusztai Koppány 6. osztályos
budapesti kisdíák.)

Szécsi Magda:

A barnamedve

(*Ursus Arctos*)

Alig van olyan gyerek, akinek ne lenne játékmackója. Ez a mókás, burfundí puhaság sokak alvó társa még a felnőttek között is.

Nem csoda, hogy sok-sok mese és rajzfilm főszereplője a barnamedve, úgy, hogy érdemes többet tudni róla, mert a valóságot nem mindig pótolhatják a mesék.

A barnamedve nem mindig barna bundájú. Bundájának színe egyedileg és alfajonként erősen eltérő. A hímek jóval nagyobb termetűek, mint a nőstények. A nőstény bundájának a színe is külön-

módot folytatnak. Ahol a tengerbe ömlő nagyobb folyók vizét még nem tették tönkre a szennyvizek, és a lazacok ívás idején nagy tömegben úsznak az árral szemben, a barnamedve kitűnő halásznak bizonyul. A természetben a barnamedvék általában magányosan járnak, kivéve az április végétől június elejéig tartó szaporodási időszakot. A nőstények tavalyi bocsáikkal járnak. A párzási időszakban vad birkózó csatákat vívnak. Az év nagyobb részében a hím és a nőstény külön utakon jár. Sokat szenvednek az élősködőktől, a vérét szívó rovaroktól

bözik a hímétől, épp úgy, mint testhosszuk, vállmagasságuk és súlyuk. Az alpesi barnamedvét szinte törpének mondhatjuk, mert testhossza csak 170–180 cm a Kamcsatkán, Alaszkában és a közeli szigeteken, elsősorban Kodiak szigetén élő, 3 méter magas, 120 cm-es vállmagasságú óriási rokonához képest.

A barnamedvék táplálkozási módja is igen különböző. Néhol szinte csak növényi táplálékra élnek, másutt viszont kimondottan ragadozó élet-

vakaródzással próbál megszabadulni. A táplálékban szegény tél idejére a medve téli nyugalomra vonul, testének hőmérséklete azonban nem csökken számottevően, mint az „igazi” téli álmot alvó állatoké. Téli nyugalma idején csak ritkán hagyja el tanyáját, barlangját, és főképp testének ősszel felhalmozott zsírtartalékaiból él. A nőstény téli rejtekében januárban vagy februárban hozza világra két vagy három bocsát. A barnamedvék csodálatos állatok, épp úgy, mint minden élőlény a földön!

L. D. Horoszkóp

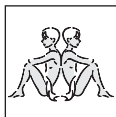
2007. március

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Nem sok segítőkészséget tapasztal most a barátai vagy szerelme részéről, és azt is tudomásul kell vennie, hogy gyermekei felnőttek, önállóságra vágnak! A fiatal kos szülöttek életében szerelmi csalódások sorozata várható. Ez nem is meglepő, ha egyik kapcsolatból ész nélkül ugranak a másikba...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Érzelmileg az év egyik legerősebb hónapja ez a Bika szülötteknek! Feltöltő hónap, amikor meglepő, de a jó ízlést nem sértő megnyilatkozásoknak lesz szem és fültanúja. Kedvese lobogó szenvedélyt akar, lángoló tüzet, szikrák pattanását és nem a politikáról vagy a gazdaságról vár eszmefuttatást! Legfeljebb utána...

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Megsérülhet az ön-bizalma, csökkenhet az önbecsülése, ha ismételtelen vagy folyamatosan stresszes helyzetekbe kerül. A legfontosabb, hogy megtanuljon lazítani...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Lassan derengeni kezd Önnek, hogy ettől a vízöntőtől mi sem áll távolabb, mint egy tartós kapcsolat. A legjobb, amit tehet, hogy kellő

szabadságot biztosít annak, aki fél a kötöttségektől.

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – A megtévesztettség esélye óriásira nő ebben a hónapban, ezért jól teszi, ha semmilyen ígéretre nem vesz mérget, és azt sem reméli, hogy valakivel félszavakból megértik egymást, vagy gondolati úton küldött üzenetei a célba érnek! Viszont kiváló a hónap a szórakozásra, a színházra, mozira és a pszichológiai tárgyú könyvekben való elmélyedésre. Ha politizál elemében lesz! De sajna az ellenfele is...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Vitás vagy kényes ügy nyertese lesz az a szűz szülött, aki hallgatni tud és képes lesz kicsit húzni az időt! A melegszívűség hónapja ez, így képes lesz segíteni, vagy néhány jó szót szólni ahhoz is, akit egyébként ki nem állhat! A haragszomrád is véget ér a szerelmi kapcsolatokban és azokban a házasságokban, ahol anyagi zavarok vannak, mert megoldódnak az anyagi dolgok, és minden jóra fordul...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Egy ilyen balesetveszélyes hónapban, mint ez lesz, nem árt az óvatosság az elektromos ketyeréssel, de az autóvezetés is nagy odafigyelést igényel! Külföldi meghívást kap: vonattal is mehetne... nem?

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Ne idegeskedjen semmiségeken, mert gyomorfájásai állandósulhatnak! Egyébként is sokat tehetne a gyomorfekély elkerülése érdekében, ne kezdje kávéval a napot, egyen krumplit, brokkolit, tököt és

padlizsánt. Délutánonként meg rágcsáljon el egy körtét vagy birsalmát. Megdöbbentő hírt hallhat egy távoli ismerősétől, ami elgondolkodtatja.

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Egyedül utazgatók könnyen stresszes helyzetben találhatják mostanában magukat, helyes, ha velük van a mobil telefon. Lehet, hogy nem lesz rá szükség, de már a tudat is megnyugtató, hogy szükség esetén segítséget hívhatnak! Csőtörés vagy gázrobbanás túlélője lesz. Figyeljen oda a lakására...

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Pénz! Pénz! Márciusban összpontosítson minden idegszálával az anyagiakra, különösen, hogy nagyobb bevétel van láthatáron! Mindenféle üzletet most kell megkötni, hitel- vagy biztosítási ügyet intézni, munka ajánlatra igent mondani, venni és eladni! Ha pénzügyi megbeszélésre készül, csúcsformában lesz!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Ez az időszak jó alkalom az utazásokra. A szerelemben most itt az újítások ideje, ami különösen a meglévő kapcsolatokat érinti. Tegyen lépéseket annak érdekében, hogy ne laposodhasson el a szerelmi élete! Örökségre számíthat...

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Egy külföldön élő barát nagy meglepetést és sok örömet okozhat sok halak jegyű számára. Próbálják elkerülni a munkahelyi vitákat, mert ellenségeik száma növekedhet! Akiknek most derülne fény egy betegségére, azok ne essenek pánikba. Az alapos kivizsgáláshoz és helyes diagnózishoz idő és türelem kell...

Vizitdíj

2007. február 15-étől jelentős változással szembesülhetünk házi orvosunk rendelőjében, vagy akkor, ha kórházba kerülünk. Az Egészségügyi Minisztérium becslései szerint az egészségügyi ellátások 50–60 százalékaért kell vizitdíjat fizetnünk. A mentesülők és a támogatásban részesülők köre széles (4 millióan, ebből 2,1 millió gyerek, illetve fiatal), és a kivételes esetek listája is meglehetősen hosszú. Ezért nem árt, ha előre felkészülünk, mikor, mennyit kell fizetnünk.

Mértékek

- Házi orvosi ellátás és járóbeteg-szakellátás esetén alkalmanként, illetve fekvőbeteg-szakellátásban naponta: **300 forint**.
- Annak aki házi orvosi ellátást saját kezdeményezésére nem a rendelőben vesz igénybe,
- Annak, aki az ellátást nem annál a házi orvosnál veszi igénybe, amely a tartózkodási hely szerint területi ellátásra kötelezett, vagy amelyikhez be van jelentkezve,
- Annak, aki járóbeteg-szakellátást más egészségügyi szolgáltatónál vesz igénybe, mint amelynél a beutaló orvosa azt kezdeményezte,
- Annak, aki beutalóköteles járóbeteg-szakellátást beutaló nélkül vesz igénybe **600 forint**
- Aki ügyeleti ellátást vesz igénybe, de az igénybevétele nem indokolja.
- Sürgős szükség **1000 forint**.

Mentesítések

- 18 éven aluliak:** Nem kell fizetni a 300 forintos díjat a 18. életévét még be nem töltött biztosított ellátása után.
- Kismamák:** Nem kell fizetni a terhesgondozás, a szülés, a gyermekágyas any gondozása után.

Sürgős szükség: Nem kell fizetni olyan ellátások után, amelyeket életet veszélyeztető állapotok és betegségek ellátása, valamint azok maradandó egészségkárosító hatásának megelőzése érdekében – a beteg állapotának stabilizálásáig – végeznek.

Népegészségügyi célú szűrővizsgálat: Nem kell fizetni onkológiai méhnyakrákszűrés, emlőszűrés (mammográfia), prosztata-szűrés, gyomorbélrendszeri eredetű vérzés szűrés után, valamint a jogszabályban előírt, házi orvosnál végzett kötelező szűrések esetében sem.

Sürgősségi vagy kötelező pszichiátriai gyógykezelés: Nem kell fizetni a pszichiátriai betegek azonnali intézeti gyógykezelést szükségessé tevő közvetlen veszélyeztető magatartás esetén

Tartós orvosi kezelések (az alapbetegséggel összefüggésben mentes a vizitdíj alól): Nem kell fizetni a 300 forintos díjat a

- Rosszindulatú daganatos megbetegedésekben szenvedő betegek oki és tüneti kezelése esetén
- Vesebetegek dialízis-kezelése és az azzal összefüggő vizsgálatok esetén
- A véralvadás rendszerének veleszületett betegségeiben szenvedők ellátása esetén

- Véradással összefüggő vizsgálatok esetén
- Cukorbetegség kezelése esetén
- Szerv- és szövetátültetésre várók, valamint szerv- és szövetátültetésen átesettek gondozása esetén
- HIV-fertőzés és AIDS-betegség kezelése esetén
- Skizofrénia, szkizoaffektív pszichózis, súlyos depresszió, súlyos bipoláris szindróma kórkepek kezelése esetén

Kötelező járványügyi intézkedés: Nem kell fizetni a védőoltások, járványügyi érdekből végzett szűrővizsgálatok, kötelező orvosi vizsgálat, járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat, ellenőrzés, stb. esetén.

Hajléktalanok: Nem kell fizetni a hajléktalanok ellátására létrehozott és finanszírozott házi orvosnál, valamint az általa kiállított beutaló alapján bármely más egészségügyi szolgáltatónál igénybe vett ellátások esetén.

Felső korlát

Fekvőbeteg-ellátás: Fekvőbeteg-gyógyintézetben 20 ellátási nap után kórházi napi díjat nem kell fizetni az adott naptári évben.

Járóbeteg-szakellátásban naponta egy vizitdíj: Ugyanazon egészségügyi szolgáltatónál egy nap több járóbeteg-szakellátás igénybevétele esetén a vizitdíjat csak egyszer kell megfizetni.

20 fölötti vizitdíj visszaigényelhető: Ha a biztosított külön az alapellátásért, illetve külön a járóbeteg-szakellátásért vizitdíjat már 20–20 alkalommal fizetett, a 20 alkalom feletti vizitdíjak összegét az illetékes jegyzőtől visszaigényelheti.

Rászorulókat támogatása

Havi juttatások megemlése 300, illetve 200 forinttal: 2007. február 15-étől a meglévő juttatásaikon keresztül emelést kapnak azok, akik – Saját jogú nyugellátásban

- Rendszeres szociális járadékban
- Átmeneti járadékban
- Egészségkárosodási járadékban
- Rokkantsági járadékban
- Házastársi pótlékban, házastársi pótlékhoz járó ki egészítésben
- Házastárs után járó jövedelem pótlékban, központi szociális segélyben részesülnek, és ezen ellátások együttes havi összege nem haladja meg az 54.260 forintot.

Mit jelent a sürgős szükség fogalma?

Emelt összegű (600 forintos) vizitdíjat kell fizetnünk, ha beutaló nélkül veszünk igénybe ellátást szakrendelőben vagy kórházban. Az általános és baleseti sebészeti, a fül-orr-gégészeti, szemészeti, bőrgyógyászati, urológiai, onkológiai, továbbá a pszichiátriai és addiktológiai kórházi osztályokon nem kérnek beutalót. Ha sürgős ellátásra szorulunk, akkor sem kétséges, hogy kezelésünket az OEP fizeti. Ezeket az eseteket miniszteri rendelet határozza meg. Így a sürgős szükség körébe tartozó egészségügyi szolgáltatás „minden olyan egészségügyi tevékenység, amelyet az életet veszélyeztető állapotok és betegségek szakszerű ellátása, valamint azok maradandó egészségkárosító hatásának megelőzése érdekében – a beteg állapotának stabilizálásáig – végeznek el”. Ilyenek lehetnek: a külső vagy belső vérzés, a tudatvesztéssel járó állapotok (ájulás, epilepsziás roham, sokk), az infarktus, az embólia, a szülés és koraszülés, a fulladás, az asztmás roham, a gyulladás, a nyílt törés, a sebellátás.

Ezenkívül a bélelzáródás, a hasi trauma, az égés-fagyás, a koponya, mellkas, has vagy bármely testtűreg sérülése, az áramütés, a mérgezés, az öngyilkosság vagy a heveny elme zavar is ebbe a kategóriába tartozik a rendelet szerint.

